

Қыркүйек

Серуен №1

Жыл мезгілдерінің өзгеруін бақылау

Мақсаты:

- Жыл мезгілдерінің өзгеруі туралы түсініктерін қалыптастыру ;
- әр мезгілдің өз ерекшеліктері туралы түсініктерін тиянақтау.

Бақылау барысы

Жұмбақ жасыру

Ақ киімді біреуі,

Сары киімді біреуі,

Көк киімді біреуі,

Әлем, жәлем киімі,

Тағы бірі жүреді. (жылдың төрт мезгілі)

- Өлеңде не жайлы айтылған? (жыл мезгілдері туралы әңгімелеу)
- Қазір жылдың қай мезгілі (күз жпйлы әңгімелеу)

Қыркүйек айының алғашқы күндері жылы болады. Ағаштарда ең алғашқы сары жапырақтар пайда болады. Жердегі шөптер сарғайып, гүлдер сола бастайды Үлкендер егіс даласындағы жиындерін жұмыстарын аяқтауға, мал азығын мол етіп жинап алуға асығады.

Тәрбиеші сұрақтары.

- Күздің қандай белгілерін білесіңдер?
- Адамдар күзде не істейді?
- Жануарлар күзгі тіршілікке қалай бейімделеді?
- Күзде өсімдіктер қандай өзгеріске ұшырайды?

Зерттеу жұмысы: Д/О: «Күзге ең алғашқы дайындалған ағашты тап» (қайың, көк терек)

Д/О: «Қайың мен теректің ең әдемі күзгі жапырағын тап»

Еңбек

Ойын алаңындағы жапырақтарды жинау.

Мақсаты:

— орындалған жұмыс нәтижесін көріп қуануға үйрету;

— экологиялық мәдениеттерін тәрбиелеу.

Қимылды ойын «Бәйге».

Мақсаты:

Тез жүгіруге, ептілікке жаттықтыру.

Жаттығу ойындары Қозғалыстарын қалыптастыру

Мақсаты: сапта жеңіл, бірқалыпты жүруге жаттықтыру.

Халық болжамы:

Жаз жауынды, күз жылы болса, қыс ұзақ болады.

Қыркүйек

Серуен №2

Күздің алғашқы белгілерін бақылау

Мақсаты:

- Жыл мезгілдерінің өзгеруі туралы түсініктерін молайту;
- Күздің алғашқы белгілері туралы түсініктерін қалыптастыру.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Қыркүйек» Ғ. Өкеев

Бір-біріне жер, аспан,

Мейірлене қарасқан.

Төкпей-шашпай тасып дән

Машиналар асыққан.

Ұстаз, шәкірт жүздескен,

«Қош келіпсіз күз» дескен.

Берекелі алтын күз,

Ұмытпаймыз салтын біз

Қыркүйек айының алғашқы күндері жылы болады. Ағаштарда ең алғашқы сары жапырақтар пайда болады. Жердегі шөптер сарғайып, гүлдер сола бастайды Үлкендер егіс даласындағы жиын-терін жұмыстарын аяқтауға, мал азығын мол етіп жинап алуға асығады.

Тәрбиеші сұрақтары.

- Күздің қандай белгілерін білесіңдер?
- Күзде ауа-райы қалай өзгереді?
- Күзде өсімдіктер қандай өзгеріске ұшырайды?
- Адамдар күзде не істейді?
- Жануарлар күзгі тіршілікке қалай бейімделеді?

Зерттеу жұмысы: Д/О: «Күзге ең алғашқы дайындалған ағашты тап»
(қайың, көк терек)

Д/О: «Қайың мен теректің ең әдемі күзгі жапырағын тап»

Еңбек

Ойын алаңындағы жапырақтарды жинау.

Мақсаты:

- орындалған жұмыс нәтижесін көріп қуануға үйрету;
- экологиялық мәдениеттерін тәрбиелеу.

Қимылды ойын «Қуып жет».

Мақсаты: Тез жүкіруге, ептілікке жаттықтыру.

Жаттығу ойындары :Бөрене үстімен жүру

Мақсаты: Тепе-теңдікті сақтауға жаттықтыру

Мақал: Күз байлығы-ел ырысы.

Қыркүйек

Серуен №3

Қайың ағашын бақылау

Мақсаты: - Күзгі қайың ағашын бақылауды жалғастыру;
Қайың ағашының басқа ағаштардан айырмашылығы мен ұқсастығын табуға үйрету

Бақылау барысы:

Көркем сөз

Сырғалы қайың, ақ қайың.

Сырыңды сенің жаттайын.

Өсе берші жайқалып,

Мен ерінбей баптайын.

Балаларға сұрақтар:

Күзде ағаштар қандай өзгерістерге ұшырайды?

Олардың жапырақтары неге сарғаяды?

Ең алғаш қай ағаштың жапырағы сарғаяды?

Ағаштардың өндірісте қандай пайдасы бар?

Зерттеу жұмысы: қайың ағашының жапырағы мен басқа ағаштардың жапырақтарын салыстыру, айырмашылықтарын табу.

Еңбек:

Гүлзарлардағы солған гүлдер дәнін жинау

Мақсаты: үлкендерге көмектесу, келесі көктемге гүл дәндерін әзірлеу.

Қимылды ойын: «Допты ұста»

Мақсаты: қағып алуға және келесіге беруге үйрету.

Жаттығу ойындары:

Мақсаты: Қашықтан келген допты тез қағып алуға үйрету

Мақал-мәтелдер:

Қалың ну халық саулығы.

Көк орман –Отан байлығы.

Орман-ел дәулеті, жер сәулеті.

Бір тал кессең, он тал ек.

Ағаштың да ағайыны бар.

Жалғыз ағаш орман болмас.

Ағаштың ажалы балтадан.

Қыркүйек

Серуен №4

Өрмекшіні бақылау

Мақсаты: —өрмекшінің өмірі мен сыртқы бейнесінің ерекшеліктері туралы білімдерін молайтуды жалғастыру; айнала қоршаған ортаға қызығушылықтарын арттыру.

Бақылау барысы:

Көркем сөз

Сенде айтшы өрмекші,

Неше аяқ, неше қол?

Жауап берші өрмекші

Неше аяқ, неше қол?

Табандарым жолға тисе,

Зымырайды аяқтай.

Табандарым өрмек тоқиды

Қолдармен өрнек салғандай,

Шіркейлерді ұстағанда,

Аяқтарым пышақтай.

Егер шыбын кездесе,

Қағып алам ұзатпай!

Тәрбиеші сұрақтары:

Өрмекшілердің қандай пайдасы бар? (шыбын-шіркей, құрт-құмырсқаларды жейді)

Өрмекші жәндіктерді қалай аулайды? (оларға өрмек құрады.)

Өрмекші өрмектерін жиі құра ма? (желмен, жаңбырмен тез бүлінеді, сондықтан күнде құрады.)

Өрмекшілер жыртқыштар ма? (Иә, олар басқа жәндіктерді жейді)

Зерттеу жұмысы: Өрмекші торын тауып, қарау.

Еңбек: «Бархат» гүлдерін аударып, ыдысқы орналастыру

Мақсаты: гүлдерге деген қамқорлыққа, әсемдікке тәрбиелеу

Қ/О: «Үнсіз өт»

Мақсаты: Жәй, нық, денені түзу ұстап жүруге жаттықтыру

Жаттығу ойындары Қимылдарын дамыту

Мақсаты: Гимнастикалық бөрене үстімен жүру, тепе-теңдікті сақтау.

Халық болжамы: Өрмекші бұрышқа тығылса жел болады.

Қыркүйек

Серуен №5

Күн — жылу мен жарық көзі

Мақсаты:

күннің жарық және жылу көзі екені туралы түсініктерін қалыптастыру;

ойлау, талқылау, дәлелдеу дағдыларын дамыту;

—табиғатқа деген қамқорлық сезімге тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Психологиялық жаттығу:

«Күнишақ»

Мақсаты: Балаларға жақсы көңіл-күй сыйлау. Күн сәулесі адамға қуаныш, жылу беретінін сезіну

-Бәріміз көзімізді жұмып, күнге қол созамыз. Күннен жылу алып бір-бірімізге сыйлаймыз, қуанып қол созамыз.

Сұрақтар:

Жануарлар мен өсімдіктер бойы өсуі үшін не керек?

Күн не береді?

Жер бетіндегі тіршілік үшін КҮН – жарық және жылу көзі. Одан жан-жаққа жарық Егер күн суық болса, онда жер беті суық болар еді де, суық пен қараңғылықтан жануарлар мен өсімдіктер өліп қалар еді.

Күннің қызуы өте күшті Күннің сәулесі жер бетіне 19 секундта жетеді, сондықтан күндіз әрі жарық, әрі жылы болады. Күннің сәулесі өте күшті, сондықтан оған тура қарай алмаймыз.

Сұрақтар:

◆Күнге бетінді бұрғанда нені сезінесің?

Күнге тура қарауға бола ма, көзің ауырмай ма?

Зерттеу жұмысы: екі тасты алып, біреуінің бетін жауып, біреуін ашық қою. Біраз уақыттан соң оларды қарап айырмашылықтарын табу. Тұжырым: ашықтағы зат тез қызады, көлеңкеде жылу аз.

Еңбек:

Аланды тазалауға кішкентайларға көмектесу.

Мақсаты: еңбексүйгіштікке, кішкентайларға көмекке келуге тәрбиелеу.

Қ/О: «Өрт сөндірушілер жаттығуда»

Мақсаты: қабырғаға өрмелеуге жаттықтыру

Жаттығу ойындары: «Шеңберге түсір»

Мақсаты: нысанаға көздеуге жаттықтыру

Қыркүйек

Серуен №6

Аула тазалаушы еңбегін бақылау

Мақсаты:

—күз мезгіліндегі аула тазалаушы еңбегі туралы білімдерін молайту,

—аула тазалаушыға қажетті құрал-жабдықтармен танысу

Бақылау барысы:

Көркемсөз

«Тиме бізге керекпіз»-

Деп тұрғандай жарыса.

Жапырақты жұлып себепсіз,

Сындырмаймыз ағашты.

Күз келген соң амалсыз,

Жапырақтар түседі.

Жинап алып сытырып,

Үй сыртына үйеміз,

Жапырақтар бақшаға,

Көң болады білеміз.

Сұрақтар:

Аула тазалаушы не істейді?

Аула тазалаушыға қандай құралдар қажет?

Аула тазалаушы күзде не жинайды?

Ол кімдер үшін қызмет етеді?

Зерттеу жұмысы:

Тазалық жұмысы кезінде жерден шаң ұшады, ал су сеуіп сыпырса шаң ұшпайды Себебі ылғал шаңның көтерілуіне кедергі жасайды.

Еңбек: Аула тазалаушыға көмектесу

Мақсаты: Еңбексүйгіштікке, үлкендер еңбегін құрметтеуге тәрбиелеу

Қ/О: «Қармақ»

Мақсаты: ептілікке, жылдамдыққа тәрбиелеу:

Жаттығу ойындары:

Жүкіру техникасын жақсарту

Мақсаты: қозғалыстарын дамыту

Мақал: «Еңбек етпеген ішін-жемейді»

Қыркүйек

Серуен №7

Саңырауқұлақтарды бақылау

Мақсаты: саңырауқұлақтар туралы түсініктерін қалыптастыруда танымдық белсенділіктерін дамыту

Бақылау барысы:

Жұмбақ: Басында әсем қалпағы,

Көлеңкені сүйеді

Орманда болған әр бала

Не екенін біледі (саңырауқұлақ)

Саңырауқұлақтар жануарларға да, өсімдіктерге де жатпайтын табиғаттың гажайып бір бөлігі. Оларды екпейміз, отырғызбаймыз. Бүгін кесіп алсаң, орнына ертең өзгесі өсіп шығады. Қапйың, шырша, қарағай бар жердің бәрінде саңырауқұлақ болады. Орман шетінде, алаңқайда, сүрлеу жолдарда, орлар мен құлама жарларда да өсе береді. Олардың түрлері өте көп. Саңырауқұлақтар жеуге жарамды және улы болады.

Сұрақтар:

- Қандай саңырауқұлақтарды білесіңдер? (ақ түсті саңырауқұлақ, қайыңқұлақ, моховик, сыроежка, сморчок, қызғылт-сары түсті саңырауқұлақ, түлкішек — жеуге жарамды, жеуге жарамсыздар — арамқұлақ, мухомор.)

Жеуге жарамды және жеуге жарамсыз саңырауқұлақтардың айырмашылығы неде? (Жеуге жарамдыларды тамаққа пайдаланады, жарамсыздар улы болады)

◆Саңырауқұлақтардан қандай тамақ дайындайды? (Саңырауқұлақ көжесі, тұздық, оларды кептіруге, тұздауға, маринадтауға болады)

Еңбек: Алаңда тазалық жұмыстарын жүргізу

Мақсаты: еңбексүйгішілікке, үлкендерге көмекке келуге тәрбиелеу

Қ/О:

«Допты басқарушыға бер».

Мақсаты: допты екі қолмен қағып алу және лақтыруға жаттықтыру

Жаттығу ойындары:

Қозғалысты дамыту.

Мақсаты: қозғалыс іскерліктері мен дағдыларын дамыту және қалыптастыру.

Халық болжамы: Жазда саңырауқұлақ көп болса, қыс қатты болады

Қыркүйек

Серуен №8

Арнайы көліктерді бақылау

Мақсаты:

Арнайы көліктер туралы білімдерін кеңейту;
Сөздік қорларын молайту.

Бақылау барысы:

Көркемсөз

Үлкен болдым десем де,
Ешкім маған сенбейді.
«Жалғыз жүрме көшеде,
Кішкентайсың сен»-дейді.
Үлкенмін ғой міне мен,
Ойыншықтарды жинаймын.
Машинаға мінер ем,
Кабинаға сыймаймын.

Сұрақтар.

Қандай арнайы көлік түрлерін білесіңдер? (*«Жедел жәрдем», өртсөндіру, қар жинайтын, су себетін, милиция машиналары.*)
Бұл машиналар не үшін керек? (*адамдарға көмектесу үшін.*)
Өрт болғанда неге «Жедел жәрдемді» қоса шақырады? (*зардап шеккендерге көмектесу үшін.*)

Сиренасы қосұлы машиналарға өзге машиналар жол беруге тиіс пе?
(*иә*)

◆Неге? (*Олар адамдарға көмекке асығады.*)

◆Оларды атаңдар. (*«Жедел жәрдем», өртсөндіру және милиция .*)

Еңбек.

Тәрбиешімен бірге сынған, құлаған құрғақ бұтақтарды жинау
Мақсаты: *Жұмыс уақытында ұқыпты болуға баулу.*

Қ/О:

«Аюлар мен аралар», «Допты бер».

Мақсаты:

— гимнастикалық қабырғамен аяқты алмастыра отырып өрмелеу;
— допты лақтыруға және қағып алуға жаттықтыру

Жаттығу ойындары:

Секіргіш жіппен секіру жаттығулары.

Мақсаты; *алға, артқа айналдыра отырып секіруге жаттықтыру.*

Мақал: *«Сақтықта қорлық жоқ»*

Қыркүйек

Серуен № 9

Гүл егілген клумбаны бақылау

Мақсаты:

өсімдіктердің күзгі тіршілігі туралы білімдерін тиянақтау;
кейбір өсімдіктердің дәндерін шашып, қурап үлгергеніне көңіл бөлу;
Күзде гүл ашатын гүлдермен (астра, настурция) таныстыру

Бақылау барысы:

Көркем сөз:

*Кешкілік пе, күндіз бе,
Өсіп тұрған гүлді үзбе.
Туған жерді далаға,
Тастай алмай жүрміз бе?
Жайнап өсіп далада,
Көздің жауын ала ма?
Бірде бірін жұлғызба,
Қасыңдағы балаға.*

Балаларға сұрақтар:

*Гүлдерде күзде қандай өзгерістер болады?
Келесі жылы гүлдер өсіру үшін қазір не істеу керек?
Қандай гүлдер күзде гүлдейді?*

Зерттеу қызметі:

Қураған гүлдерді алып, оның сабақтары мен дәндерін қарау.

Д/О: «Суреттеу бойынша тауып ал»

Еңбек. Гүлдер дәнін жинап алу.

Мақсаты: Балаларға келесі көктемнің қамын қазір ойлау керек екенін түсіндіру.

Қ/О: «Мені ата».

*Мақсаты: ымдау және қимыл арқылы жанурлар бейнесін жасау
қабылеттерін дамыту.*

«Қояндар мен түлкі».

Мақсаты: тез жүкіру дағдыларын дамыту

Жаттығу ойындары: Бір-біріне доп лақтыру

Мақсаты: жылдамдықтары мен ептіліктерін дамыту

Мақал-мәтел: *Қыз өссе елдің көркі,*

Гүл өссе жердің көркі.

Қыркүйек

Серуен №10

Ағаштарды бақылау

Мақсаты:

- күз мезгілі туралы жалпы білімдерін қалыптастыру;
- қайың мен терек ағашын діңдері мен жапырақтарына қарап айыра білуге үйрету;
- ағаш бөліктері туралы білімдерін тиянақтау (діңі, бұтағы, тамыры);туған жердің табиғатын аялауға тәрбиелеу.

Бақылау барысы:

Көркем сөз:

Үйеңкі, қайың, қарағаш,
Самырсын, емен, қарағай.

Өседі бәрі аралас,
Бақшада өскен баладай.

Қаулап өскен ағаштар
Жеміс-жидек сайда да.

Хош иіске елітіп
Тынып қалған айнала
Қамқоршы болшы орманға
Орманды бәрің қорғандар!
Сұраққа жаап беріңдер:

- ◆Басқа ағаштар арасынан қайыңды қалай табамыз?
- ◆Қайың діңі қандай? (*ақ қара дақтармен.*)
- ◆Қайыңның тағы қандай бөліктері бар? (*діңі, тамыры, бұтағы*)
- ◆Ағашқа тамыр не үшін керек?

Күзде қайың жапырағының түсі қандай? (*сары.*)

Жазда қандай еді? (*жасыл.*)(*терекпен де осындай жұмыс жүргізіледі*)Қысқа ең алғашқы дайындалатын қай ағаш? (*қайың*)

Д/О. «Аталған ағашта тап». «Бір, екі, үш, қайыңға (терекке) қарай ұш!».Мақсаты: мәтінге сай қимыл жасауды үйрету, аталған ағашты табуЗерттеу қызметі Гербарий үшін қайың және терек жапырағын жинау (айырмашылықтарын атау)

Қ/О: «Қасқыр қақпан»

Мақсаты: Жылдамдыққа, ептілікке баулу

Жаттығу ойындары: Қозғалысты дамыту

Мақсаты: Бөрене үстімен жүруге жаттықтыру

Тыйым сөздер:

Ағашты кеспе

Ағаш бұтағын сындырма

Ағаш жапыраған жұлма

Қыркүйек

Қыркүйек

Қыркүйек

Қыркүйек

Қыркүйек

Қыркүйек

Қыркүйек

Қазан

Серуен №1

Емдік шөптерді бақылау

Мақсаты:

- Балабақша ауласында өсетін емдік шөптер туралы білімдерін бекіту;
- Табиғатты қорғау және сақтауға деген ынталары мен іскерліктерін қалыптастыру

Бақылау барысы:

Тәрбиеші балаларға алаңдағы емдік шөпке назар аударуларын сұрайды және сұрақтар қояды:

-- Қандай емдік өсімдіктерді білесіңдер?

◆ Қалақайды неге емдік шөп дейміз? Ол арамшөп емес пе? Қалақайдың жапырақтарының пайдасы қандай? *(онда К, С витаминдері бар, қан кетуді тоқтатады, шашты қатайтады.)*

◆ Қалақай жапырақтарын қай уақытта дайындайды? *(шикізатты гүлдеген мезгілінде-маусымнан тамызға дейін дайындайды)*

◆ Итмұрын жемісі несімен бай? *(А, Р, В, С Витаминдерімен. Алма және лимон қышқылдары бар; итмұрын жемісін күзге қарай жапырақтары түсін өзгерте бастаған, әбден піскен кезінде жинау керек).*

• Итмұрынды басқаша қалай атайды? *(Иван-шәй)*

• Шәйқұрайдың қандай пайдасы бар? *(салқын тиюге қарсы және асқазан ауырғанда).*

Шәйқұрайдың жапырақтары мен гүлдерін, маусым айында гүлдеген кезде дайындайды. Олар С витаминдеріне өте бай, асқазан ауырғанда ем болады. Әсіресе өте тәтті шәй бір ғана гүлдерінен алынады..

-- Жолжелкен (иманжапырақ). Оны кезкелген дала жолынан табуға болады. Оның салқын жапырағын аяқтың қажалған жеріне қоюға немесе жараланған саусаққа жапсыруға болады. Жолжелкен жапырақтарында А, К, С витаминдері бар және де жәндіктер шаққанда ауруды басуға, жараларды жазуға, қан тоқтатуға қолданылады. Жапырақтарды өсімдік гүлдеген мезгілде жинайды.

Табиғат аясында өзін ұстау ережелері:

- Емдік өсімдіктерді жинағанда тек қана өздерің білетін, Қызыл кітапқа еңбегендерін жинау керек;
- Өсімдікті тамырымен жұлға болмайды;
- Емдік өсімдіктерді көрсетілген мерзімде ғана жинау керек;;
- Бір түп өсімдікті солайымен жұлып немесе кесіп алуға болмайды.

Зерттеу жұмысы: Өздеріне таныс емдік өсімдікті табу.

Еңбек: Тәрбиешімен бірге құлаған, сынған, құраған бұталарды жинау

Мақсаты: ұжыммен еңбек етуге ынтасын ояту.

Қ/О: «Қасқыр қақпан»

Мақсаты: Балаларды ептілікке, жылдамдыққа, аңғарымпаздыққа баулу

Жаттығу ойындары: Допты төменнен жоғарыға лақтырып, қағып алу

Мақсаты: ептілікке, төзімділікке тәрбиелеу

Қазан

Серуен №2

Күз көрністерін бақылау

Мақсаты:

Күз туралы білімдерін молайту, күз көрністерін бақылауды жалғастыру.

Бақылау барысы

Көркем сөз «КҮЗ» Қ . Ыдырысов

Күзім-ау, күзім-ау,

Мінезің бұзық-ау.

Жаңбырың сіркіреп,

Келгенің қызық-ау.

Жап-жасыл тал мынау,

Сары шапан киіпті-ау

Айнала тұнжырап,

Қабағын аспан түйіпті-ау.

Тәрбиеші сұрақтары:

Қазір жылдың қай мезгілі?

Неге күз деп ойлайсындар?

Күзде ауа-райы қандай болады?

Тағы қандай табиғат өзгерістерін білесіңдер?

Зерттеу жұмысы

Жапырақтарды, өсімдіктерді, тастарды ұстар көру. Олар қолға тигенде қандай әсер (суық немесе ылғал) береді Неге? (өйткені күн салқын немесе жаңбыр)

Еңбек

Ойын алаңын тазалау

Мақсаты:

Еңбек тапсырмаларын орындауды үйрету;

Ұжыммен жұмыс істеуге баулу.

Қ/О:«Ормандағы соқпақтар».

Мақсаты: жағдайға байланысты қозғалыстарды түрлендіру.

Жеке жұмыс:

Жалпы дамыту жаттығулары

Мақсаты: жалпы дамыту жаттығуларына деген

қызығушылықтарын арттыру, қалыпты жағдайларды,

қозғалыстарды, қимылдарды түрлендіру,

Халық болжамы: Қыркүйекте күн күркіресе жылы күз нышанын білдіреді.

Қазан

Серуен №3

Тастарды бақылау

Мақсаты: Тастардың өлі табиғат мүшесі екендігі жайлы түсініктерін молайту, олардың әртүрлілігі мен пайдасы туралы білім беру.

Бақылау барысы

Балаларға сұрақтар.

◆ Табиғат нешеге бөлінеді? Қандай-қандай?

◆ Өлі табиғатқа нелер жатады?

- Тастардың қандай түрлері болады (үгілмелі, қатты)

Үгілмелі тастарды атаңдар? (бор, көмір, графит)

Қатты тастарды атаңдар?

Қандай таспен асфальтқа сурет салуға болады? (бормен)\

Неге? (ол жұмсақ, жұғады)

Көмір қандай тасқа жатады? (үгілмелі)

Көмір не үшін керек? (отынға)

Асыл тастар деген не? (қымбат тастар)

◆ Қалай ойлайсындар, адамдар тастарды қолдана ма? Қай жерлерде? (асыл тастарды әшекей бұйымдарға, жәй тастарды құрлысқа т.б.)

Зерттеу жұмысы

Бор таспен қатты тасты салыстырып көру, ұру, сындыру (бор үгітіледі, тас сынбайды)

Еңбек

Ауладағы тастарды жинау және олардан композиция құрау.

Мақсаты:

Бірігіп жұмыс істеуге үйрету;

Шығармашылық қиялын дамыту.

Қ/О «Ұшты-ұшты».

Мақсаты:

Тәрбиешіні мұқият тыңдауға үйрету;

Жаттығу ойындары

Қозғалысты дамыту.

Мақсаты: допты нысанаға лақтыруға жаттықтыру

Балалармен асфальтқа түрлі-түсті бормен сурет салу «*Күзгі табиғат*»

Мақал-мәтел Асыл тастан шығады,

Ақыл жастан шығады.

Қазан

Серуен №4

Жапырақтардың түсуін бақылау

Мақсаты: табиғаттың мезгілге байланысты құбылыстары туралы түсініктерін кеңейту;

—бақылағандарын сөйлеу тілінде қолдану қабылеттерін қалыптастыру.

Бақылау барысы

Көркем сөз

Күзгі жапырақтар. Қ. Шаңғызбаев

Алтын сары, қызыл, көк,

Алуан-алуан жапырақ.

Күзгі бақта күлімдеп,

Көз тартады атырап.

Күн шуақта маужырап,

Жатыр еді атырап.

Ағаштардан жамырап,

Үшты кенет жапырақ.

Тәрбиеші сұрақтары.

Барлық ағаштардың жапырақтарының түсі өзгерді ме?

Ағаштар мен бұталардың түстері жазда қандай еді?

Күздің келуімен олар қалай өзгерді?

Қайың жапырақтарының түсі қандай? (алтын-сары) шетеннің ше? (қызыл)

Бәрінен бұрын қай ағаштың жапырағы түсін өзгертеді? (қайың)

Жапырақтардың түсуі кезінде қай ағаштың жапырағы ұзақ уақыт сақталады? (қайыңда)

Тәрбиеші балаларға ағаш жапырақтарының жерге түсуін бақылауды ұсынады, сұрақтар қояды, өлеңді қайталайды

◆Жапырақтардың түсуінің қандай маңызы бар? (қысқы суыққа бейімделеді, аязда ағаштардың ауыр салмақтан сынуынан сақтайды, жапырақтармен бірге ағаш бойындағы керексіз заттар сыртқа шығады)

◆Барлық жапырақтар бірдей түсе ме? (жоқ)

Түскен жапырақтармен бірге ағаштар да өле ме? (жоқ)

Зерттеу жұмысы Қайың мен шетен т.б. ағаш жапырақтарын табу, олардан асфальтқа өрнек кұру.

Еңбек

Алаңдағы жапырақтарды жинауға аула сыпырушыға көмектесу

Мақсаты: бірлесе жұмыс істеуге, мақсатқа жетуге баулу.

Қ/О: «Түлкі мен қояндар».

Мақсаты: жануарлар мінез-құлқын ажырата білу

Жаттығу ойындары: Қозғалысты дамыту.

Мақсаты: аяқ қозғалыстарын түрлендіре жаттығу жасау.

Қазан

Серуен №5

Гүлзарды бақылау

Мақсаты:

Табиғаттың жыл мезгілдеріне қарай өзгеруі туралы түсініктерін қалыптастыруды жалғастыру;
Гүлдер аттары мен бөліктерін есте сақтау (бұтақ, жапырақ, гүл, тамыр).

Бақылау барысы

Көркем сөз

- Кешкілік пе, күндіз бе,
Өсіп тұрған гүлді үзбе.
Туған жерді далаға,
Тастай алмай жүрміз бе?
Жайнап өсіп далада,
Көздің жауын ала ма?
Бірде бірін жұлғызба,
Қасыңдағы балаға.

Тәрбиеші сұрақтары:

- ◆ Қазір жылдың қай мезгілі?
- Күзде өсімдіктер қандай қзгерістерге ұшырайды?
- Мына гүлзардан не көріп тұрсыңдар?
- Гүлзарда өсетін гүлдер қалай аталады?
- Гүлдер көктемде қайта өсуі үшін не істеу керек?
- Гүлдің өсуіне нелер көмектеседі?
- Гүлдерді жұлуға бола ма?

Зерттеу жұмысы:

Гүлдерді салыстыру (гүлдердің бір-бірінен айырмашылығы және ұқсастығы қандай).

Еңбек Әр қалтаға гүлдер дәнін жинап салу

Мақсаты: піскен, піспеген дәндерді ажырата білуге үйрету.

Қ/О: «Құстар қалай ұшады?».

Мақсаты: белгілі бағытқа жүкіруге жаттықтыру

Жаттығу ойындары Доппен жаттығу

Мақсаты: допты лақтыруға, қағып алуға жаттықтыру

Тыйым сөздер: Гүлді үзбе, көк шөпті баспа.

Қазан

Серуен №6

Ұшып кететін құстарды бақылау

Мақсаты: ұшып кететін құстар туралы түсініктерін кеңейту;

Құстарға деген танымдық қызығушылығын арттыру.

Бақылау барысы

Көркем сөз

Қайтқан құсты көрдің бе?

Қаптай ұшқан әуелеп.

Күткен күзім келдің бе,

Сыңсып бағың мәуелеп.

Жаз қызығы өтті енді,

Құстар қайтып кетті енді.

Қол бұлғап қоштасамыз,

Төбеден құстар өткенде

Балалармен әңгімелесу, сұрақтар:

*Күз келгенде құстар тіршілігі қалай өзгереді?(құстар жемі азаяды, күн суытады, құстар ұшып кетуге дайындалады, балапандарын ұшуға жаттықтырады)

*Бұрынғы бақылағандар бойынша жазғы және күзгі құстар жайлы айтыңдар?(жазда жем көп, олар балапандарына жем тасиды, қоректендіреді)

*Құстар жемі күзде қайда кетеді? (жәндіктер жоқ болады, өсімдіктер қурайды, дәндер мен тұқымдар азаяды)

*Құстардың ұшу мерзімі неге байланысты деп ойлайсыңдар, ең әуелі қандай құстар ұшып кетеді? (Ең әуелі жәндіктермен қоректенетін құстар, сонан соң дәнмен, тұқыммен, астықпен қоректенетін құстар ұшып кетеді)

*Құстар ұшуға қалай дайындалады? (олар үйір-үйір болып жиналады, ұзақ жолға ұшуға дайындалады, тамыздың аяғынан бастап ұшып кете бастайды)

*Ең соңынан қандай құстар ұшып кетеді? (үйрек, қаздар-су тоғандары қатқанша ұшпайды, су астында қорек табылады)

Еңбек:

Қыста құстарға беруге өсімдіктер дәнін жинау

Мақсаты: құстарға деген аяушылық, қамқорлық сезімдерін тәрбиелеу

Қ/О: «Аққу-қаздар».

Мақсаты: тапсырманы нақты, жеңіл орындауға жаттықтыру, жүкіру техникасын меңгерту

Жаттығу ойындары

Жүрудің әртүрлі тәсілдерін қолданып (тырна, құтан, балапан сияқты жүру) жүруге жаттықтыру

Мақсаты: қозғалыс белсенділіктерін дамыту

Қазан
Серуен №7

Желді бақылау

Мақсаты: желдің күшін анықтауды үйретуді жалғастыру;
өлі табиғат туралы білімдерін кеңейту.

Бақылау барысы

Жұмбақ:

Аяғы жоқ ұшады,

Аузы жоқ ән салады.

Кездескен жеңіл нәрсені

Аспанға ұшырады (жел)

Сұрақтар:

◆Жел қайдан пайда болады? (жерден қызған ауа жоғары көтеріледі, ал суық ауа төмен түседі. Ауаның осындай қозғалысынан жел пайда болады.)

◆Күшіне қарай желдің қандай түрлері болады?(күшті және әлсіз)

◆Күшті желдер қалай аталады? (дауыл, құйын.)

◆Бүгін жел бар ма? Ол күші бойынша қандай?

Зерттеу жұмысы

Компастың немесе флюгердің көмегімен желдің бағытын анықтау
(флюгер қай жаққа бұрылды-жел сол жақтан)

Желдің күшін қалай анықтауға болады? (секундамермен және қағазбен.)

Желдің қай жақтан соғып тұрғанын қалай анықтайды? (компас көмегімен-солтүстіктен болса-суық жел, оңтүстіктен болса жылы жел.)

Еңбек Алаңды тазалау

Мақсаты: бірлесе жұмыс істеуді жалғастыру, орындалған жұмыс нәтижесіне қуана білу.

Қ/О: «Жел».

Мақсаты: - табиғат байланысы туралы түсініктерін бекіту,
тәрбиеші командасын мұқият тыңдауға үйрету

Жаттығу ойындары: Доппен жаттығу

Мақсаты: допты жоғары лақтыру, жерге соғу, екі қолмен қағып алуды жалғастыру

Қазан

Серуен №8

Үйеңкі ағашын бақылау

Мақсаты: үйеңкі ағашының әртүрлілігі туралы білімдерін кеңейту
(қызыл тал, қызыл шілік, боз тал, үйеңкі тал т.б.)

Бақылау барысы:

Көркем сөз

Күзде жауын. Бұлт. Тұман.

Тапталады табанға,

Судыр-судыр жапырақ.

Судыр-судыр жапырақ

Сары жапырақ жауады.

Сары құйын ұйтқыған,

Өрттей сары бояуға,

Малынғандай атырап.

Балаларға сұрақтар:

Үйеңкі ағашының жапырақтары мен бұталары қандай?

Үйеңкі ағашы қай жерлерде жиі өседі?(өзен жағалауында.)

◆ үйеңкі ағашының қандай түрлерін білесіңдер?(қызыл тал, қызыл шілік, боз тал, үйеңкі тал).

◆ Үйеңкі ағашы адамдарға не береді? (бұтақтарынан себет (корзина) тоқиды)

Зерттеу жұмысы Үйеңкі ағашының жапырақтарын басқа ағаш жапырақтарымен салыстыру. Айырмашылығы қандай?

Еңбек: Бұйымдар жасауға жапырақ жинау.

Мақсаты: еңбек ету іскерліктері мен дағдыларын дамытуды жалғастыру

Қимылды ойын «Аңшылар мен аңдар».

Мақсаты:

әртүрлі кедергілерден өтіп жүкіруге

ептіліктерін дамыту.

Жаттығу ойындары Секіргіш жіппен секіру.

Мақсаты: екі аяқпен бірдей секіруге жаттықтыру.

Мақал-мәтел: Бір тал кессең, он тал ек.

Казан

Серуен №9

Жүк көліктерін бақылау

Мақсаты: жүк көліктерін ажырата білуге, олардың қолданылатын орындарын айыра білуге үйрету.

Бақылау барысы

Адамдарды, жүктерді суда-кемелер, жерде поездер, әуеде-ұшақтар тасиды. Ал, аулада, көшеде жиі кездесетін көліктер-машиналар. Машиналар түрлеріне қарай адамдарға әртүрлі қызмет көрсетеді. Адамдарды жұмыс орнына тасиды, дәрігерлерді ауруларға жеткізеді, өртсөндірушіні өрт болған жерге апарады, әртүрлі жүктерді тиісті жеріне апарады, көшеге су себеді, сыпырады, қар тасиды. Олар адамдардың бірінші көмекшісі.

Балаларға сұрақтар.

- Сендер қандай көлік түрлерін білесіңдер?

Адамдар жүк көліктерін не үшін пайдаланады? (*әртүрлі жүктерді тасу үшін.*)

Жүк тиейтін машиналар қандай көлік түрлеріне жатады? (*жүк таситын көліктерге*).

Жүк таситын басқа қандай көлік түрлерін білесіңдер? (*жүк таситын ұшақтар, тікұшақтар, поездар, кемелер.*)

◆ Машиналар бағдаршамның қай түсі жанғанда жүреді? (*жасыл.*)

Машинаны жүргізетін мамандықтағы адамды кім деп атайды? (*жүргізуші, шофер*)

Бағдаршамның неше түсі бар? (*Үш: қызыл, сары, жасыл.*)

Адамдар бағдаршам жоқ жерден қалай өтеді?

Еңбек

Түскен жапырақтарды жинау.

Мақсаты:

-- Бастаған істі аяғына дейін жеткізуге баулу; ұқыптылыққа, жауапкершілікке тәрбиелеу.

Қимылды ойын: «Тоқта--жүгір».

Мақсаты:

белгі бойынша әрекет етуге үйрету;

—ептіліктерін дамыту.

Жаттығу ойындары: Бөрене үстімен жүру.

Мақсаты: *тепе-теңдікті сақтай отырып, жүру техникасын жақсарту.*

Мақал-мәтел: «Бастаған істі тастама»

Қазан

Серуен №10

Терек ағашын бақылау

Мақсаты: *Терек ағашының ерекшелігі туралы білімдерін кеңейту*

Бақылау барысы:

Көркем сөз

Көк орманда тау таза, бой таза,
Мұнда таңның қоңыр салқын лебі бар

Көк орманда адам таза, ой таза
Көк орманда әнші құстар елі бар.

Орман өзін күнде таза ұстайды,
Іздесеңдер қандай ағаш керегін-

Көк орманда шаң бұрқырап
Бәрі, бәрі осы орманнан табылар.

Д/О: «Мен көрсеткен жапырағы бойынша ағашын тап»

Балаларға сұрақтар:

- Бұл қай ағаш деп ойлайсыңдар?

Терек ағашының жапырақтары мен бұталары қандай?

Терек ағашы қай жерлерде жиі өседі?*(барлық жерде: саябақтарда, көшелерде, аулаларда.)*

◆ Терек ағашының қандай ерекшелігі бар?*(олардың салтынашақ гүлдері бар, көктемде олардың қауыздарынан ақ ұлпа ұшады, жерді қар басқандай болады, балаларға оны өртеп ойнауға болмайды-өте қауіпті).*

◆ Терек ағашы адамдарға не береді? *(эфир майы, қышқылдар бар. Медицинада, халық емшілігінде қолданады)*

Зерттеу жұмысы Терек ағашының жапырақтарын басқа ағаш жапырақтарымен салыстыру. Айырмашылығы қандай?

Мақал-мәтел «Ауыл сәні терек,
Терек егу керек»

Еңбек: Құмсалғыштағы құмға су себу.

Мақсаты: *кіші топ балаларына көмектесу, қамқорлық сезімге тәрбиелеу.*

Қ/О: «Допты капитанға бер».

Мақсаты:

— доппен ойын кезінде әртүрлі қозғалыстарды қолдану, серіктесінің іс-әрекетімен санаса білуге, ұйымшылдыққа тәрбиелеу.

Жаттығу ойындары

Екі-екіден колоннаға тұру.

Мақсаты:*мүсіндерінің дұрыс жетілуін қалыптастыру.*

Қараша

Серуен №1

Торғайларды бақылау

Мақсаты: торғай туралы білімдерін тиянақтауды жалғастыру;
—күздің келуімен құстар мінез-құлқының өзгеруін көре білуге үйрету;
зейіндері мен есте сақтауларын белсендіру.

Бақылау барысы:

Көркемсөз

Қалатындай қиқылдап,
Әдетіңді білемін,
«Шыық, шыық» еттің шиқылдап ,
Дайын асқа ортақсың
Шашып берген жемімді
Торғай, торғай торғайым,
Жейсің сонша қиқымдап,
Сені әркез қорғаймын
Қорқақсың-ау, қорқақсың,
Қыстың қамын жаз ойлап,
Еңбек десе шорқақсың.
Бәріне де бол дайын!

Тәрбиеші балалармен әңгіме өткізеді.

Торғай қандай болып көрінеді? (Бұл кішкентай пысық құс.)

Ол жайлы үнемі «сұр торғай» деп айтады. Ал шындығында торғай сұр емес
Ал қандай? (оның арқасы қызыл қоңыр, жіңішке қара жолақтары бар)

Ал қанаты мен құйрығы қандай? (құйрығы-қара-қоңыр, қанаттары да қара-
қоңыр, жирен түспен жиектелген)

Ал басының түсі қандай? (Сұр)Торғайлар қайда өмір сүреді? (қалада және
ауылда.)Ия, олар әркез адамдарға жақын жерге мекендейді. Торғайлар неге
адамдарға көрші болғанды жақсы көреді? (адамдардың қасында олар
жыртқыштардан аулақ болады, жемді де тез тауып жейді, оңаша мекен де
табады.)Торғайлар әсіресе өз «үйлерін» ағаш үйлердің терезе
қондырғыларына салады. Ал қалада торғайлар қайда мекендейді? (подъездің
немесе балконның күнқағарларына.)

Қане, жақсылап қарайықшы біздің балабақша ауласында қай жерге мекендеді
екен? Адамдар құстарға қандай қамқорлық жасауы керек? (Жемсалғыш жасап,
күнде жем сеуіп тұру керек)

Күзде торғайлар немен қоректенеді? (өсімдіктердің дәндері мен тұқымдарын
шоқиды)

ЕңбекАғаштарды емдеу мақсатында еңбек ұйымдастыру.

Мақсаты:

Ағаштарға дұрыс көмек жасауды үйрету;

Еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.

Қ/О: «Құстардың ұшуы».

Мақсаты: белгі бойынша қимыл жасауға үйрету.

Жаттығу ойындары: «Жалауды құлатпа»

Мақсаты: заттар арасымен, оларды құлатпай ирелеңдеп жүру

Қараша

Серуен №2

Көгершіндерді (кептерлер) бақылау

Мақсаты:

Құстар әлемі туралы білімдерін тиянақтауды жалғастыру;

Құстар немен қоректенеді, қайда өмір сүреді, адамдар оларға қандай қамқорлық жасайды, жабайы көгершіндер неге Қызыл кітапқа енгізілгендігін тиянақтау.

Бақылау барысы

Көркем сөз:

Құстар менің достарым,

Жемін, суын керекгін,

Құспен қызық аспаным.

Күнде апарып беремін

Үйшік жасай білемін

Олар мәз боп қалады,

Ағаштарға ілемін

Шаттық әнге салады.

Қандай құстар алаңға келіп қонады?

Олар қайда тіршілік етеді?

Олар нені шоқып жегенді жақсы көреді?

Оларды кім қоректендіреді?

Көгершіндер қайда мекендейді?

Өте ерте кезден-ақ көгершіндер бейбітшілік пен достық құсы деп саналған.

Ол өте әдемі және адамдарға тез бауыр басады. Көгершіндердің ерекше қасиеті олар өз үйлерін қанша қашықта болса да іздеп табады.

Зерттеу қызметі

Кептер мен торғайды салыстыру

Еңбек:

Балабақша аумағына жем салғыш ілу

Мақсаты: еңбек әрекетін орындауға үйрету.

Қимылды ойын:

«Ұшады, с екіреді, жүзеді».

Мақсаты:

— балаларды жүкіруге үйрету;

— зверей, құстардың, аңдардың, балықтардың аттарын есте сақтау

Жаттығу ойындары: «Қаданы (кегли) құлат».

Мақсаты:

Допты нысанаға лақтыру;

Назар аударуларын, дәлдіктерін дамыту.

Халық болжамы:

құс жүнін үрпитсе, жауын болады;

жыл құстары кеш ұшса, қыс жылы болады;

құстар асыға қоректенсе ауа-райы бұзылады.

Қараша

Серуен №3

Емен ағашын бақылау

Мақсаты: *Күзгі емен туралы түсініктерін қалыптастыру, ағаштардың жыл мезгілдеріне қарай бейімделуі туралы түсінік беру.*

Бақылау барысы

Көркем сөз

Білмейтіні жоқ елдің-

Өзім де ішіп көргенмін

Дейді әжейім

Ішектің емі-қашаннан

Қабығында еменнің

Қайнатындысы Еменнің

Қасиеті бар дәрілік.

Қабығынан жасалған.

Орманда жасыл еменнен құдыретті де әсем ағаш жоқ. Халық ертегілері мен батырлар жырларында алып емендер тегіннен-тегін айтылмаса керек. Ол алыптар бейнесінде бейнеленеді. Кәрі еменнің діңі мығым, бұтақтары тарам-тарам болады. Емендер мың жылға дейін өмір сүреде, олар көктемде ең кеш көктейді. Ол өте зор, мықты ағаш болғанмен, қатты аяздарда жарылып кетеді. Емендер көбіне қайда өседі? (*орманда.*)

Ал бұл ағаш қайда өсіп тұр? (*қалада.*)

Қалада тағы қандай ағаштар өседі?

Ағаштар қалаға не үшін керек? (*ағаш жапырақтары ауадағы көмір қышқыл газын бойына сіңіріп оттегін бөліп шығарады..*)

Ағаш жапырақтары қай уақытта түседі? (*күз айларында.*)

Ағаш жапырақтары неге түседі? (*ағаштардың қыста көп ылғалды жоғалтпасы үшін*)

Емен ағашының адамға қандай пайдасы бар? (*құрлысқа, жиһаздар жасауға және емдік қасиеттері бар*)

Зерттеу жұмысы

Ауладағы бірнеше ағаш жапырақтарының түстерін салыстыру

Мақсаты: ағаш жапырақтарының түстерінің әртүрлілігін аңғарту

Еңбек

Жерге түскен ағаш жапырақтарын тырмамен жинау және оны тазалау

Цель: ұжыммен жұмыс істеуге деген қызығушылықтарын арттыру.

Қ/О: «Аққу-қаздар».

Мақсаты: берілген тапсырма бойынша жүкіруге жаттықтыру

Жаттығу ойындары Бір аяқпен секіру.

Мақсаты: барынша биік секіруге және жерге дұрыс түсуге жаттықтыру

Мақал-мәтел

Аяламасаң ағаш та аспандап өспес

Орман ел дәулеті, жер сәулеті.

Қараша

Серуен №4

Жыл мезгілінің өзгеруін бақылау

Мақсаты:

Табиғат өзгерістері туралы түсініктерін кеңейту (қырау, суық соғу, күннің қысқаруы, түннің ұзаруы)

Күн туралы білімдерін тиянақтау (күн ашақ, бірақ жылытпайды).

Бақылау барысы

Көркем сөз А. Сәрсеков

Күзгі ауланың талдары

Кейде құйын өтеді

Желмен басын шайқайды

Тозандатып жан-жақты

Дәурен өтіп жаздағы

Кейде құйын кетеді

Күздің желі соғады

Доп қылып ап жапырақты

Бейне тентек баладай

Ойран-асыр салады

Алма бағын жағалай

Алмаларын қағады

Күз мезгілінің аяқ жағын «күміс күз» деп те атайды. Суларда алғашқы жылтыр мұздар пайда болады. Жерге алғашқы күмістей жылтыраған алғашқы қар ұшқындары түседі. Жердегі жапырақтар үстіне қонған қыраумен күн сәулесінен күмістей жылтырайды. Күзде күн көзі сирек көрінеді, ауа-райы бұлыңғыр, бұлтты болады. Алғашқы қар түседі, ол бірақ еріп кетуі мүмкін

Балаларға сұрақтар:

Қыс алдындағы күндерді қалай атайды? (*Күміс күз.*)

Неліктен?

Жұмбақ шешу:

Қар да емес, мұз да емес,

Ағаштар күміс жамылған (қырау)

Еңбек: Ауладағы қоқыстарды жинау.

Мақсаты: жасаған жұмыстарынан қанағат алуға тәрбиелеу.

Қ/О: «Бәйге»

Мақсаты:

Бір-біріне соқтықпай жүкіруге жаттықтыру ;

Төзімділікке, ептілікке тәрбиелеу.

Жаттығу ойындары: Тепе-теңдікті сақтауға жаттықтыру.

Мақсаты: Төбешікке жүкіріп шығу, жүкіріп түсу

Халық болжамы:

Түнде қырау түссе, күндіз қар жаумайды

Ағашты қырау басса аяз болады.

Қараша

Серуен №5

Тікенекті және жапырақты ағаштарды бақылау

Мақсаты: ағаштар туралы түсініктерін қалыптастыру (оларға ортақ ұқсастықтары мен айырмашылықтары).

Бақылау барысы

Көркем сөз С. Оспанов

Өсе бере сан ғасыр

Шыршаларға тимек кім

Болып таудың түр-сәні

Қорғалады орманы

Жапырағы жап-жасыл

Ол жеміс пен жидектің,

Көрдің бе сен, шыршаны?

Топырақтың қорғаны.

Балаларға сұрақтар:

Біздің аулада қандай ағаштар өседі? (*қайың, терек, үйеңкі, шырша, қарағаш, алма және алмұрт ағаштары.*)

Ал, бұлар қандай ағаштар? (*тікенекті, жапырақты.*)

Жапырақты ағаштардың тікенекті ағаштардан қандай айырмашылықтары бар?

Олардың ортақ қандай ұқсастықтары бар? (*діңі, бұтағы, тамыры*)

Ағаштар өсу үшін қандай жағдайлар сақталуы керек?

Ағаштардың халық шаруашылығына және медицинаға қандай пайдасы бар?

Еңбек:

Ойын алаңын тазалау.

Мақсаты: жұмысты өзара бөлісіп атқаруға үйрету

Қ/О:

«Жұбыңды қуып жет».

Мақсаты: кедергіден өтіп жүкіруге жаттықтыру

Жаттығу ойындары: Орнында тұрып ұзындыққа секіру

Мақсаты:

Екі аяқпен серпи секіруге жаттықтыру

Мақал-мәтел.

Жалғыз ағаш орман болмас

Жалғыз ағаш желге төтеп бере алмайды.

Қараша

Серуен №6

Торғайларды бақылау

Мақсаты:

Қыстап қалатын құс торғай туралы білімдерін тиянақтауды жалғастыру;

Құстардың қысқы тіршілігі жайлы түсініктерін кеңейту;

— Құстарға қамқор болуға тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Көркем сөз Ж. Смақов

Шыр, шыр еткен торғайды

Таспен атып торғайды

Қорғамаса болмайды

Ұя бұзған оңбайды.

Кіп-кішкене торғайлар

Құс өкпелеп кетеді

Ағаштарды қорғайды

Ауламызға қонбайды.

Балалармен әңгімелесу:.

Қарандаршы, балалар, біздің аулада қандай құстар ұшып жүргенін. Бізде күзде ұшпай қалған құстарды қандай құстар деп атайды? (қыстап қалатын құстар)

Қыстап қалатын құстар мен жыл құстарының қандай айырмашылығы бар?

(қыстап қалатын құстардың жүні қалың, мамық, тұмсықтары мықты)

Біз жақта қандай құстар қыстап қалады? (қарға, торғай, кептер)

Қыста торғайлар немен қоректенеді? (дәндермен, тамақтың ұсақ қалдықтарымен)

Қыстап қалған құстарды неге тамақтандыру керек? (оларға тамақ жетіспейді, ал олар тоқ болса жылы жүреді)

Қазір бақылап торғайлардың не істеп жүргеніне көңіл бөлейік және көргенімізді әңгімелеп берейік.

Торғайлар неге адамға жақын жүреді? (адамдар оларға тамақ береді, яғни ұсақтарды тастайды)

Еңбек

Ағаш жапырақтары мен бұтақтарды жинау

Мақсаты: бірлесе жұмыс істеуге деген қызығушылықтарын арттыру

Қ/О: «Бір, екі, үш-жүкір!»

Мақсаты: тез жүкіруге жаттықтыру, ептілікке, ұжым жетістігіне ұмтылуға баулу.

Жаттығу ойындары «Шығыршыққа түсір».

Мақсаты:

Белгі бойынша әрекет ету дағдысын жаттықтыру;

Затты көздеген нысанаға түсіруге жаттықтыру.

Қараша

Серуен №7

Жаяу адамдарды бақылау

Мақсаты: жолда жүру ережесі туралы, жолдың жаяулар жүретін бөлігі туралы білімдерін тиянақтау.

Бақылау барысы

Көркем сөз

Жаяу жүргінші білуі тиіс: Бағдаршамның өз белгісі бар-оған ешқандай қарсылықсыз көнуің керек! Сары түс-ескерту: қозғалыс белгісін асықпай күте біл! Жасыл түс-жол ашық. Жолдан еркін өте бер! Қызыл түс бізге ТОҚТА дегенді білдіреді. Қауіпті! Жол жабық! Балалар жолдан өтерде өте сақ болындар! Жолда жүру ережесін үнемі есте сақта!

Тәрбиеші балаларды жолдың жаяулар жүретін бөлігіне әкеліп, әңгіме өткізеді.

◆Жаяу жүргінші жолдың қай бөлігімен жүруі керек? (тротуармен) Жүргенде жолдың оң жағымен, өзгелерге соқтықпай, басқаларға кедергі келтірмей жүруге тырысу керек. Көшеде сабырлы болу керек. Жолдан өтерде бағдаршамның жасыл түсінің жануын күтіп, жаяулар жүретін жолақтан өту керек.

◆Жаяулардың тек осы жерден өтуі керектігін сендер қайдан білдіңдер?

- Дұрыс айтасындар, «Жүргіншілер жолы» деген белгі бар және жолға жалпақ ақ жолақ сызылған.

Еңбек

Гербарий жасау үшін әдемі жапырақтарды жинау;

Түскен жапырақтарды ағаш түбіне тырмамен жинау.

Мақсаты: табиғатқа деген сүйіспеншілік сезімге тәрбиелеу.

Қ/О: «Бағдаршам».

Мақсаты:

бағдаршам маңызы туралы білімдерін бекіту

- ептіліктерін дамыту.

Жаттығу ойындары Қозғалыстарын дамыту.

Мақсаты: затты қашықтыққа лақтыру дағдыларын дамыту.

Қараша

Серуен № 8

Итті бақылау

Мақсаты:

Жануарлар өміріне деген қызығушылықтарын арттыру, қиын жағдайда көмек беруге дайын болуға тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Көркем сөз

Ей, адамдар, адамдар!

Айналаға қараңдар,

Зардап шегіп жатпасын,

Аш үйіңнің қақпасын,

Жануарлар қорғансыз,

Далада қалып қоймасын.

Балаларға сұрақтар.

Иттің тұратын орны қалай аталады?

Иттің сүйікті тамағы не?

Иттің сыртқы кейпі қандай? Иттің қандай түрлерін білесіңдер?

Кейбір иттерді неге «үйсіз иттер» (жабайы) деп атайды? Иттердің жақсы өмір сүруі, оның иесіне байланысты. Иттер әртүрлі тағамдармен тамақтанады. Олар ботқаларды, ірімшікті, сүтті жей береді. Иттер бәрінен де піскен етті жақсы көреді. Иттің тұқымы (түрлері) өте көп-неміс овчаркасы, тазы (аңшы ит), такса, пудель (бұйра жүнді ит), ротвейлер тағы басқа иттер. Олардың бәрінің бір-бірінен айырмашылығы бар. Иттер ақылды және зиінді. Есте сақтау қабілеттері өте күшті, есту қабілеті өте зор болады. Ол өзінің иесін еш уақытта еш уақытта қиын жағдайда далада қалдырмайды, өз иесіне сатқандық жасамайды.

Кейбір адамдар иттер мен мысықтарды далаға қуып жібереді. Ол кезде жануардың өмірі тозаққа айналады. Олардың ішер тамағы нашар, жылы орын жоқ, ешкім еркелетпейді, үй астындағы жертөледе, көшеде мекендеулеріне тура келеді. Олар суықпен аштықтан ауырады, өледі. Мұндай адамдарды жүрексіз адамдар дейді. Сондықтан да үй жануарларын далаға тастамаңдар, оларға қамқор болыңдар!

Еңбек. Сынған ағаш бұтақтары мен жапырақтарды жинап қоқысқа апару.

Мақсаты. Бірлесе жұмыс істеу, мақсатқа жету.

Қ/О: «Біз көңілді балалармыз».

Мақсаты: Ойын шартын сақтап ойнауға баулу.

Жаттығу ойындары: Қозғалыстарын дамыту.

Мақсаты:

*Затты көлденең бағытта лақтыру тәсілін меңгерту;

*Көз өлшемін, қозғалыс координатын, ептіліктерін дамыту.

Тыйым сөз: *Ит – жеті қазынаның бірі. Сондықтан оны өлтіруге, азаптауға, қаңғыртып жіберуге болмайды. Олай етсе, иесінің басына жаманшылық үйіріледі.*

Қараша

Серуен № 9

Суды бақылау

Мақсаты: Күз мезгіліндегі судың жай – күйі жайлы түсініктерін қалыптастыру.

Бақылау барысы.

Балаларға сұрақтар.

*Судың қандай қасиеттерін білесіңдер?

*Судың көлемі (қалпы) болама?

*Өзеннің, көлдің, мұхиттың, шалшықтың сулары бәріде мөлдір ме?

*Суды аязға шығарса не болады?

Су өте мөлдір. Оның түбіндегі жатқан зат көрінеді. Су - сұйық зат, оның өзіндік қалпы (көлемі) жоқ. Оны қандай ыдысқа құйсаң сол ыдыстың көлемін береді. Су түссіз, дәмсіз, иіссіз. Таза су мөлдір болады. Лай немесе лас су мөлдір болмайды. Лас судың жаман иісі болады. Ауа температурасы 0 градустан төмен болған жағдайда су мұз болып қатады.

Зерттеу жұмысы.

Тәрбиеші балалармен зерттеу жұмысын жүргізуге ұсынады.

Шыны ыдысқа толтырып су құйып, аузын мықтап жауып, далаға аязға шығарып қою.

Біраз уақыттан соң ыдыс жарылып сынады да, оның орнында бір кесек мұз қалады. Қатқан су, яғни мұз сұйық судың өзіне қарағанда көп орын алады.

Яғни мұз болып қатқанда судың көлемі ұлғаяды да, ыдысты сындырады. Ең алғаш аяз болған күні ақ өзендер, көлдер, шалшықтар мұз болып қатады. Аяз қатайған сайын мұз қалындай түседі.

Ал, егер мұзды жылы жерге әкелсе не болар еді? (Мұз ериді де су болады).

-Үлкен және кіші ыдыстардағы таза сумен бояу қосылған судың қатуын бақылау.

-Ыдыстағы тығыз салынған және жәй салынған қардың еру жылдамдығы бақылау.

Еңбек:

Топ бөлмесіндегі өсімдіктерді күту.

Мақсаты: табиғат бұрышында еңбек етуге қызығушылықтарын арттыру.

Қ/О: «Қасқыр қақпан»

Мақсаты:

-Белгі бойынша әрекет етуге жаттықтыру;

-Жылдамдықтарын, ептіліктерін, шыдамдылықтарын дамыту.

Жаттығу ойындары: Еңбектеу.

Мақсаты:

-Қозғалыстарын үйлестіруін дамыту;

-Шешім қабылдауға, батылдыққа тәрбиелеу.

Қараша

Серуен № 10

Алғашқы қарды бақылау

Мақсаты: табиғат өзгерістерін көре білуге үйрету, әдемілікті сезіну.

Бақылау барысы.

Көркем сөз «Алғашқы қар» Қ. Ыбыраев

Бейне ақ бұлт қоныпты,

Аулаға қар толыпты.

Атам аңға шығатын,

Нағыз сонар болыпты.

Інім тұрып ертерек:

«Бір – ақ түнде қарашы,

Қар өсіпті жерге» - деп (тәрбиеші өлең мазмұны бойынша әңгіме жүргізеді)

Тәрбиеші сұрақтары:

Алғашқы қар қанша уақыт ерімей жатады? (*екі – үш күн*)

Ол ұстағанда қандай болып сезіледі? (*ылғал*)

Алғашқы қар күннің қай мезгілінде жауады? (*түнде*)

Зерттеу жұмысы:

Қар ұшқынын алақанға қағып алып, оған қарау.

Екі қарды салыстыру.

Қай жердегі қардың тез еритінін анықтау.

Әлі қар ерімеген жерді табу.

Еңбек:

Ағаш түптерін қармен жабу.

Мақсаты: қардың қорғаныштық қасиеті туралы түсініктерін бекіту.

Қимылды ойын:

«Бір, екі, үш - тез жүгір!»

Мақсаты: ептіліктерін, жүгіру жылдамдықтарын дамыту.

Жаттығу ойындары: «Шеңберге түсір».

Мақсаты:

-Белгі бойынша әрекет ету дағдыларына жаттықтыру;

-Жатты нысанаға лақтыра білу әрекеттерін тиянақтау.

Халық болжамы:

Қарашаның қары екі күн жатса – екі ай қыс,

Үш күн жатса – үш ай қыс болады.

Желтоқсан

Серуен №1

Маусымдық өзгерістерді бақылау

Мақсаты:

- Қыс басындағы табиғаттағы өзгерістер туралы түсініктерін қалыптастыру (күн қысқарады, түн ұзарады);
- Қыс мезгілінің басындағы қысқа тән белгілерді көре білу және өлең жолдарынан таба білу.

• **Бақылау барысы:**

Көркем сөз

Желтоқсан - қыстың алғашқы айы. Қоңыр бұлт астынан күн әлсіз сығалайды. Сондықтан да қысты «түнжыр қыс деп атайды». Күн қысқа, түн ұзақ, бұл айда күн көзі сирек көрінеді. Желтоқсанда түнде қатты аяз болады, өзендер мен көлдерде қалың мұз қатады.

Балаларға сұрақтар:

- ◆ *желтоқсан айы қай айдан соң келеді?*
- ◆ *қараша айына қарағанда балабақша ауласында қандай өзгерістер болды?*
- Күз мезгілімен салыстырғанда адамдар киімінде қандай өзгерістер пайда болды?
- Біздің ауладан қыс белгілерін іздеп табындар?

Еңбек

Ағаштар түбін қармен көму..

Мақсаты: тірі табиғатқа деген көмек көрсету ықыласын арттыруға тәрбиелеу..

Қимылды ойындар: Қар лақтырып ойнау

Мақсаты: затты лақтыру дағдыларын бекіту.

Бір аяқпен секіру.

Мақсаты: тепе-теңдікті сақтауға баулу.

Жаттығу ойындары: Қозғалыстарын дамыту.

Мақсаты: тепе-теңдікті сақтап қозғалыс жасағанда өз-өзін сақтандыруға үйрету.

Халық болжамы: - *Егер тауық ерте қонақтаса, аяз болады.*

Желтоқсан

Серуен №2

Бақшаны бақылау

Мақсаты: —қыс мезгіліндегі бақшада болатын өзгерістермен таныстыру;

—зерттеу қызметіне деген қызығушылықта-рын арттыру.

Бақылау барысы

Көркем сөз .

Далада қар болрайды,

Ақ мамыққа орайды.

Мұз болады қатады,

Жып-жылтыр болып жатады.

Аралайды бақшаны,

Үзілмейді жақсы әні.

Гүлденеді бақшалар,

Жауса-жаусын ақша қар.

Қыстың келуімен бақшалықта қандай өзгерістер пайда болды? ? *(барлық жерді қар басты.)*

өсімдіктер үшін қардың қандай пайдасы бар? *(аяз бен желден сақтайтын «көрпе»)*

♦бақшалықта қар көп болса, ол-жақсыма, жаман ба? *(жақсы, себебі жерде ылғал мол болады)*

Қар бақшалықтың барлық бөлігінде тегіс жата ма? *(жоқ, тегіс жерлерде бірыңғай болады, ал биік жерлер мен ылди жерлерде әртүрлі жиналады)*

Қар ғимарат жанында көп жинала ма, әлде орталықта ма? *(ғимарат жанында)*

◆неліктен? *(соққан жел орталықтағы қарды ғимарат жанына ысырады.).*

Зерттеу жұмысы

Бақшаның әртүрлі бөлігіндегі қар қалыңдығын қар өлшеуіш құралмен өлшеу..

Еңбек: қардан құрлыс тұрғызу

Мақсаты: қардан әртүрлі денелер жасауға үйрету;

Достық қарым-қатынасқа тәрбиелеу.

Қимылды ойындар:

«Қу түлкі».

Мақсаты: балаларды байқампаздыққа, алғырлыққа баулу, тапсырманы дұрыс орындауларын бақылау.

Жаттығу ойындары: «Нысанаға тигіз».

Мақсаты: көз мөлшерін және лақтыру күшін дамыту.

Желтоқсан

Серуен №3

Торғайларды бақылау

Мақсаты:

Қыстап қалатын құстар жайлы білімдерін толықтыру;

Қыс мезгіліндегі құстардың мінез-құлықтарындағы өзгешеліктер туралы түсініктерін қалыптастыру;

— құстарға қамқор болуға тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Көркем сөз Торғайларды қорға. Ө. Ақыпбекұлы

Шыр-шыр еткен торғайды

Қорғамасаң болмайды.

Кіп-кішкене торғайлар

Ағаштарды қорғайды.

Таспен атып торғайды,

Ұя бұзған оңбайды.

Құс өкпелеп кетеді,

Бақшамызға қонбайды.

Тәрбиеші балармен әңгімелесу өткізеді.

Біздерде жылы жаққа ұшпай қалған құстарды қалай атаймыз?(қыстап қалатын құстар)

Қыстап қалатын құстар мен ұшып кететін құстардың қандай айырмашылығы бар?

(қыстап қалатын құстардың мамықтары қалың және тұмсықтары мықты болады.)

Қыстап қалатын қандай құстарды білесіңдер? *(торғай, қарға, тоқылдақ, сауысқан, кептер)*

Торғайлар қыста немен қоректенеді? *(дәндермен, қалдықтармен.)*

Қыстап қалған құстарды неге тамақтандыру керек? *(қыста құстарға азық жетіспейді, ал, егер олар тоқ болса аязға тоңбайды.)*

Құстарды бақылаған кезде олардың мінез-құлықтарынан нені байқадыңдар?. *(өздерінің азықтарын нан ұсақтары мен қалдықтарды, дәндерді тез табады. Тұмсықтарын қанаттарының астына тығып суықтан қорғанады)*

Торғайлар неге адамдарға жақын маңға қоныстанады? *(себебі адамдар жанында азық көп болады)*

Торғай, торғай, торғайсың,

Жақын келіп қонғайсың.

Жем шашайын тере ғойғ

Сонда суыққа тоңбайсың.

Еңбек қызметі

Құстар қонақтайтын, жем шашатын жерді қардан тазалау.

Мақсаты: еңбекке деген ықыластарын арттыру.

Қимылды ойын «Нысанаға тигіз».

Мақсаты: қшып бара жатқан заттың бағытын бақылау, қозғалыстың дұрыс орындалуын есептей білу.

Жаттығу ойындары Қимылдарын дамыту

Қарды алыс нысанаға лақтыру

Мақсаты: қозғалыс координациясын дамыту.

Желтоқсан

Серуен №4

Қардың түсуін бақылау

Мақсаты:

- Қардың қасиеттері туралы түсініктерін қалыптастыру;
Қардың түсуі туралы білімдерін молайту;
әдемілікке деген сезімдерін тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Қыс» Т. Молдағалиев

Жауа-жауа, қар жауып көп,

Шұқырларға толады.

Иығыңа қонады кеп,

Мойныңа да қонады.

Жауып бітер қарды тосып,

Үйіңе де сыймайсың,

Табиғаттың ақ көрпесін

Басуға да қимайсың

Тәрбиеші балаларға сұрақ қояды.

Ауа-райы қандай болғанда қар жабысқақ болады?

Аяқ астында қар неге сықырлайды?

Қар неге ұлпа болады?

Айналаға қараңдаршы, қандай әсем көрністерді көріп тұрсыңдар? (айнала аппақ, қар беті тап-таза т.б.)

Зерттеу жұмысы

Ұшып келе жатқан қарды парақ бетіне қондыру, қардың қасиеттерін анықтау (ұлпа, мамық).

Еңбек: өз алаңындағы ағаш түптерін қармен көму.

Мақсаты: бір мақсатта, бірлесе жұмыс істеу дағдыларын дамыту

Қимылды ойын

«Ыстық-суық».

Мақсаты: тәрбиешінің белгісі бойынша әрекет етуге үйрету

Жаттығу ойындары

Қимылдарын дамыту.

Мақсаты: Қарды алысқа лақтыруға үйрету

Халық болжамы: Қыс қарлы болса, жаз жаңбырлы болады.

Желтоқсан

Серуен №5

Ауладағы ағаштарды бақылау

Мақсаты :

- ағаштар туралы білімдерін молайту;
- ағаштардың қысқы бейнесін бақылауды жалғастыру

Бақылау барысы

Көркем сөз «Қыс» Р.Сәбитұлы

Қар жамылды бақтарым

Қыратым да, сайым да.

Тағыпты қыс ақ қарын,

Үкі етіп қайыңға.

Бүркеніп ақ желекті,

Жарқырайды маңайым.

Ойға шомып теректің,

Ақ шалыпты самайын.

Тәрбиеші балаларға сұрақтар қояды:.

Ағаштардың жазғы бейнесі қандай еді??

Күзде қандай болды?

Қазіргі бейнесі қандай?

Кімнің есінде, ағаштар жапырағын неге түсіреді?

Зерттеу жұмысы

Алма ағашы мен қайың ағашының қысқы тұрқын салыстыру

Еңбек

Жолды қардан тазалау.

Мақсаты: аула қараушыға көмектесу.

Қимылды ойын: «Кім аққалаға бұрын жетеді?»

Мақсаты: доға астынан еңбектеп өту дағдыларын жетілдіру.

Жаттығу ойындары Секіру

Мақсаты: орнында тұрып секіру техникасын меңгерулерін жетілдіру

Халық болжамы. Ағашты қырау басса аяз болады, тұман түссе күн жылынады

Желтоқсан

Серуен №6

Аула тазалаушы еңбегін бақылау

Мақсаты:

Аула тазалаушының еңбегін бақылауды жалғастыру;

Сөздік қорларын байыту;

Үлкендер еңбегіне деген сүйіспеншілік және құмет сезіміне тәрбиелеу;

Табиғатқа және айнала қоршаған ортаға деген сүйіспеншіліктерін арттыру

Бақылау барысы

Тәрбиеші балаларға сұрақтар қояды:.

Аула тазалаушы қыста балабақша ауласында не істейді?

Жұмыс үшін ол қандай құралдарды пайдаланады?

◆Ағаштарды аяздан қорғау үшін ол не істейді?

◆Аула тазалаушы жұмысы адамдар және табиғат үшін керек пе

Еңбек

Қуыршақ үшін қардан құрлыс тұрғызу.

Мақсаты:

—бірлесе жұмыс істеуге үйрету;

—еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.

Қимылды ойын

«Екі аяз»

Мақсаты жүкіруге жаттықтыру;

Ойын ережесін сақтай білулерін тиянақтау

Жаттығу ойындары

Шаңғымен жүру.

Мақсаты : шаңғымен жүруге жаттықтыру, ептіліктерін, шыдамдылықтарын дамыту.

Желтоқсан

Серуен №7

Ауладағы ағаштарды бақылау

Мақсаты:

Ағаштар туралы білімдерін бекіту;
Салыстыру, сараптау, қортынды жасай білулерін дамыту.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Ағаштар» М.Әлімбаев

Қысында да шырайлы,
Жасыл шырша ұнайды.

Түні бойы жауды қар,

Салбырады сәнді тал.

Тау баурайы төменде,

Өседі жас емендер.

Ауыл сәні терек,

Терек егу керек.

Сырғалы қайың, ақ қайың,

Баптайын, күтіп, сақтайын.

Басқа ағашпен аралас,

Жайқалады қарағаш

Көк қарағай, қарағай,

Мейірбанды анадай,

Көкке бойын созады,

Көпке қолын созады.

Балаларға сұрақтар:

Сендер тыңдаған өлең жолдарында қандай ағаштар туралы айтылған

Ағаштар не үшін керек?

Ол адамға не береді?

Қыста ағаштар бейнесі қандай болады?

Қысқы, жазғы түстері бойынша басқа ағаштардан айырмашылығы бар қандай ағаштарды білесіңдер?

Шырша мен қарағай туралы неге қысы-жазы бір түсте деп айтады?

Ағаштардың бір- бірінен қандай айырмашылықтары болады?

Зерттеу жұмысы:

Балалар алаңдағы әр ағаштың бұтақтары, діңдері және көрністері бойынша салыстырып, айырмашылықтарын анықтап қортынды жасайды.

Еңбек

Ағаш түптеріне қар үю.

Мақсаты: ағаштарға деген қамқорлық сезімге тәрбиелеу..

Қимылды ойын

«Аулада қандай ағаштар өседі?».

Мақсаты:

Ағаштардың аттарын есте сақтауларын тиянақтау;

Сөздік қорларын байыту;

Табиғатқа қамқорлықпен қарауға тәрбиелеу.

Жаттығу ойындары

Қозғалыстарын дамыту: Аңдар биі

Мақсаты: әртүрлі аңдар қозғалыстары арқылы ептілікке, жылдамдыққа, тапқырлыққа баулу.

Желтоқсан

Серуен №8

Қара қарғаны бақылау

Қарғалардың қысқы тіршілігін бақылау;

Басқа құстардан айырмашылығын табу. (сыртқы түрі, дауысы, жүрісі).

Бақылау барысы

Көркем сөз

Құстар қыста тоңады Ө. Ақыпбеков

Мақсаты:

Құстар қыста тоңады,

Жоқ киетін ішігі.

Желде қатты соғады,

Қарды көзге ұшырып.

Қалатындай қайта ұшпай,

Ұя тапса шаттанып.

Жем іздейді байғұстар,

Қардың астын ақтарып.

Балаларға сұрақтар:

* Балалар, сендер қарғаның қалай дыбыстайтынын білесіңдер ме?

(қар...қар).

* Қарғаның түсі қандай?

* Оның басқа құстардан қандай айырмашылығы бар?

* Иә, қарға қыстап қалатын құс. Ол көбіне ағаштың басына шығып, айналаны бақылап отырады. Қарғаның мамығы қалың, тұмсығы мықты болады. Қарғалар ешқандай тамақ талғамайды, көзіне түскендердің бәрін: дәндерді, тұқымдарды, жәндіктер мен құрттарды, тіпті ұсақ жәндіктер мен құстарды да жейді.

Еңбек Алаңды қардан тазалау.

Мақсаты: ұжыммен бірлесе жұмыс істеуге деген ықыласын тәрбиелеу

Қимылды ойын:

«Бәйге».

Мақсаты: жүкіру жылдамдығын, ептілігін, қызығушылығын дамыту.

Жаттығу ойындары

Шаңғымен жүруге жаттықтыру

Мақсаты: күштіліктері мен мықтылықтарын дамыту.

Желтоқсан

Серуен №9

Желді бақылау

Мақсаты:

өлі табиғат туралы білімдерін байыту;
табиғат құбылыстарына деген қызығушылықтарын қалыптастыру.

Бақылау барысы

Көркем сөз Ұйытқыма жел Ө. Ақыпбекұлы

Ұбырып-шұбырып,

Ұйтқиды құбылып.

Ұлпадай ақ қарды,

Ұршықтай үйіріп.

Ұлиды қасқырдай,

Ұйтқып көз аштырмай.

Екпіндей соғады,

Алдыға бастырмай.

Баларға сұрақтар

Бүгін ауа райы қандай? (*суық, желді, аязды*)

Қыс мезгілінде желді қалай атайды? (*боран, үскірік*)

Бүгін жел қай жақтан соғып тұр? Оны қалай анықтауға болады? (компаспен, зырылдауықпен)

Жел қалай пайда болады?

Тәрбиеші түсіндіреді: Күн ауаны бірдей жылытпайды, бір жерде жылы, бір жерде-суық. Жылы ауа жоғары көтеріледі, суық ауа төмен түседі. Ауаның осындай қозғалысынан жел пайда болады.

Еңбек

Сырғанақ төбешік соғу

Мақсаты: бір-біріне деген жағымды көзқараста болуға тәрбиелеу.

Қимылды ойын «ең мерген кім?».

Мақсаты:

Заттарды лақтыруға жаттықтыру;

Көзбен мөлшерлей білулерін дамыту.

«Ағаш суретін сал».

Мақсаты: қар бетіне әртүрлі ағаш суретін сала білулерін бекіту.

Жеке жұмыс: «Затты тап».

Мақсаты:

Балабақша ауласын бағдарлай білулерін бекіту;

Затты сипаттау бойынша табу.

Желтоқсан

Серуен №10

Көпшілік көліктерін бақылау

Мақсаты: — көпшілік көліктері туралы білімдерін тиянақтау, жолда жүру ережелерін білу;

—үлкендер еңбегі мен техникаға деген қызығушылыққа тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Балалармен әңгімелесу өткізу.

◆ сендер қандай көпшілікке арналған көлік түрлерін білесіңдер?

Автобустар тоқтайтын жер қалай аталады? (*аялдама.*)

Аялдамаға автобустардан басқа тағы қандай көліктер тоқтайды?
(*Маршруттар, таксилер.*)

Автобуска қай есіктен міну керек? (*алдыңғы*)

Қай есіктен шығу керек?? (*артқы*)

Автобустың қай жағынан айналып өту керек? (*арт жағынан*)

Неге? (*жолда келе жатқан көліктер жақсы көрінеді*)

Сен автобуста келе жатырсың. Бос орындар жоқ. Автобуска қарт кісі мінді. Сен не істейсің? Неге?

Жолдан қалай өту керек? (*асықпай, үлкендермен бірге, алдымен сол жаққа, сонан соң оң жаққа қарау керек*)

◆Бағдаршамның қай түсінде өту керек? (*жасыл*)

Еңбек: Аула тазалаушыға көмектесу.

Мақсаты: еңбекке деген оң көзқарастарын тәрбиелеу, тапсырманы жауапкершілікпен орындауға баулу.

Қимылды ойын «Жүргізушілер және жаяулар».

Мақсаты: Жолда жүру ережесін сақтауға тәрбиелеу

Жаттығу ойындары Қозғалыстарын дамыту.

Мақсаты: 20 см биіктікке секіру дағдыларын бекіту.

Қантар

Серуен №1

Суықторғайды бақылау

Мақсаты:

- Балалардың құстар туралы білімдерін толықтыру;
- Салыстыру, талдау, қортынды жасай білу туралы білімдерін толықтыру.

Бақылау барысы

Көркемсөз А. Меңдібай

Қарағай мен шыршаның

Суықтан дені тоңып тұр.

Бұл не ғажап қарасаң,

Қайыңда алма өсіп тұр!

Жақын келіп қарасам,

Көзіме өзім сенбедім-

Алқызыл болып көрінген,

Әнші құсы орманның

Суық торғай сен бе едің?

Тәрбиеші жұмбақ жасырады:

Айналаны қар басса да,

Суықтан еш тоңбайды.

Құс екенін бұл қандай,

Қане, кім болжайды?

Кеудесі қызыл әсем-ақ,

- Суықторғайдың кеудесінің түсі қандай? (ашық қызыл)
- Суықторғайлар жазда, көктемде, күзде қайда өмір сүреді? (қалың орман көлеңкесінде)
- Суықторғайлар бізге қай уақытта ұшып келеді? (алғашқы аяз түскенде)
- Суықторғайлардың балапандары қай уақытта көрінеді? (мамыр айында)
- Суықторғайдың ысқырығы (дыбысы) ненің дыбысына ұқсайды? (флейта аспабының дыбысына-ұяң, мұңды)
- Қандай құстар қыстан қорықпайды? (суықторғай, сарышымшық, сарнауық торғай)
- Суықторғайлар немен қоректенеді? (өсімдіктер дәндерімен)

Зерттеу жұмысы

Құстар ізін қарау. Оларды қарға мен жануарлар (мысық, ит) іздерімен салыстыру.

Қандай айырмашылығы бар?

Еңбек

Ойын алаңын қардан тазалау.

Мақсаты: еңбексүйгіштікке тәрбиелеу

Қимылды ойын

«Ұшты-ұшты».

Мақсаты: аңғарымпаздыққа, шапшаңдыққа баулу

Жаттығу ойындары «Қапшықтағы жемді жеткіз».

Мақсаты: тепе-теңдікті сақтауға жаттықтыру

Халық болжамы: Құстар асыға қоректенсе ауа-райы бұзылады.

Қаңтар

Серуен №2

Боранды күнді бақылау

Мақсаты: *желді күнгі қардың қозғалысы туралы түсінік беру.*

Бақылау барысы

Тәрбиеші жұмбақ жасырады:

Жерді тырнап, бұтаны ырғап,

Шөпті сипап, ұшады зырлап,

Жанын қинап, ұлиды зарлап. (боран)

Көркем сөз «Ақ боран» Ә. Табылды

Ақ көрпесін жапты да, Ақ боран-ау, ақ боран,

Аяз кенет аптыға, Алай-түлей соқ боран.

Айналаны үрледі, Ақ қар ұшып үйрілсін,

Ақ бораны гуледі. Ауламызға үйілсін.

Жас ұланмын шыныққан,

Жасқанбаймын суықтан.

Қардан жасап аққала,

Сырғанаймын шаттана.

Тәрбиеші сұрақтары:

Қалай ойлайсыңдар, боран дегеніміз не? (қатты соққан желдің әсерінен ұшқан қардың бір-біріне араласуы)

Мұқият қарандаршы қар не жағдайға ұшырап жатыр? (қарлар желдің бағытымен ұшып жатыр)

Боран кезінде неліктен күрткі қар пайда болады? (қатты желдің әсерінен араласып ұшқан қарлар, алдында кездескен кедергінің әсерінен бір жерге жиналады, сондықтан күрткі қар пайда болады)

Қалай ойлайсыңдар, боран болғаны жақсы ма, әлде жаман ба? (ағаш түптері жалаңаштанып қалуы, содан үсікке ұшырауы мүмкін, жиналған қарға малтығып, жүру қиындайды)

Зерттеу жұмысы

Келесі күні ауланы қарау. Түбі ашылып қалған ағаш түптерін іздеп табу.

Еңбек

Бораннан соң ашылып қалған ағаш түптеріне қар үю.

Мақсаты: Бірлесе еңбек етуге, ағаштарға қамқорлық жасауға тәрбиелеу.

Қимылды ойын «Желдиірмен».

Мақсаты: ойын мазмұнына сай қимылдар жасау.

Жаттығу ойындары Қимылдарды дамыту.

Мақсаты: *секіру техникаларын дамыту (барлық түрінен).*

Қантар

Серуен №3

Бақылау «Қардағы құс іздері»

Мақсаты: қардағы құс іздерін тани білуге үйрету .

Бақылау барысы

Балаларға сұрақтар

Із дегеніміз не? (қардың үстінде қалған белгі)

Балаларға ауладағы жем шашылған жерде қалған құс іздерін бақылауға ұсыну..

Қалай ойлайсыңдер, мынау ненің іздері, құстың ба, әлде жануардың ба?

Қар бетінде неліктен құс іздері қалады? (құстардың салмағынан табаны астындағы қар ұшқындары сынады)

Балаларға құстар ізі салынған парақтар таратылады және оларға қай құстың ізі екенін анықтау тапсырылады. Қар бетінен ұқсас із іздестіріледі..

◆ Құстардың ізі арқылы нені білуге болады? (құстың көлемі қандай, қалай қарай жүрген, бір жерде аялдаған ба?)

Зерттеу жұмысы

Алаңдағы шағын жердегі қарды нығыздау және таяқшамен құс ізінің суретін салу.

Еңбек

Қардан қала тұрғызуға қар жинау.

Мақсаты:

Ұжыммен жұмыс істей білулерен қалыптастыру;

Жұмысты жоспарлау.

Қимылды ойын

«Ізбе із».

Мақсаты: тепе-теңдікті сақтау. Алдыңғы түскен із үстіне дәл түсуге тырысу. Ептілікке баулу..

Жаттығу ойындары

Алға жылжи отырып екі аяқпен секіру..

Мақсаты: қимыл-қозғалыстарын дамыту.

Халық болжамы:

Қар көп болса, нан мол болады.

Қатты аязда әтеш ерте шақырса, күн жылынады.

Ит қарға аунаса, қарлы боран болады.

Қыс аязды болса, жаз ыстық болады.

Қантар

Серуен №4

Жеңіл көліктерді бақылау

Мақсаты: автомобильдер туралы білімдерін бекіту, оларды түрлері бойынша ажырата білу, жолда жүру тәртібі туралы білімдерін кеңейту.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Тәртіп керек баршаға» Е.Елубаев

Бұзба көше тәртібін,

Ұрынасың апатқа.

Қызықты өтсін әр күнің,

Жақын болма шатаққа.

Көшеден өтер кезінде,

Абайлап қара жан-жаққа,

Келе жатқан көлікке,

Жол бер, өтсін, асықпа!

Тәрбиеші балаларға сұрақтар қояды:

Балабақша жанындағы жолдан өтетін қандай көліктерді білесіңдер?

Барлық көліктерді қандай топтарға бөлуге болады? (*жеңіл, жүк, қоғамдық, арнайы көліктер*)

Көліктер қоршаған ортаға қандай әсер етеді? (*ауаны түтіндерімен, асфальт бетін бензин тамшыларымен ластайды*)

Көліктердің қандай пайдасы бар? (*адамдарды, жүктерді қажет жеріне тез апарды*)

Көліктердің адамға қандай кедергісі бар? (*таңертең дыбыстап, ұйықтауға кедергі болады, ауаға ащы түтін шығарады*)

Қандай машиналар көп шулайды, ауаны көп ластайды? (*Жүк машиналары*)

◆ Біздің қалада қандай машиналар көп? Неліктен?

◆ Жолдан өтерде не істеу керек, қандай ережелерді сақтау керек?

Еңбек

Ауланы бірлесе отырып тазалау.

Мақсаты :

— бірлесе еңбек етуге, еңбек сүйгіштікке тәрбиелеу;

— жылдамдық пен күштерін есептей білуге үйрету.

Қимылды ойын

«Бағдаршам».

Мақсаты: белгі бойынша әрекет етуге, қимыл-қозғалыстарды дұрыс орындай білуге үйрету.

Жаттығу ойындары Ұзындыққа секіру .

Мақсаты:

Ұзындыққа секіруге, екі аяқпен итере қимылдауға үйрету.

Қаңтар

Серуен №5

Күн мен түн неге ауысады?

Мақсаты: Күн мен түннің ауысуы қалай жүретіні туралы түсінік беру.

Бақылау барысы

Сендер қалай ойлайсыңдар, күн мен түн неге ауысады? Күн жерге күндіз жарық береді. Жер кеңістікте үлкен жылдамдықпен айналады. Жердің бір айналысы 24 сағатта өтеді. Жердің айналған уақытында жердің күнге қарамайтын бетінде түн болады да, жердің күнге қараған бетінде түн болады.

Балаларға сұрақтар.

Жұлдыздар түнде қайда кетеді?*(жұлдыздар күндіз де аспанда болады. Тек күннің жарығы жұлдыздың жарығынан да күшті болғандықтан, жұлдыздар көрінбейді)*

Күн неге батады? *(жер күнді айналады, сонықтан да шығыстан күн шығып, батыста батқандай әсер қалдырады.)*

Зерттеу жұмысы

Жарық сәулелері жерге тура түседі, егер оған жолда бірнәрсе кедергі жасаса, онда одан көлеңке пайда болады.

Таңертең, түсте, кешке зерттеу жұмысын жүргізу. Таңертең және кешке көлеңке ұзын болады, ал, түсте көлеңке қысқа болады (түсте күн дәл төбеден түседі, сондықтан көлеңке қысқа).

Еңбек

Ойын алаңындағы қарды сыртқа шығару.

Мақсаты: еңбексүйгіштікке, бірлесе еңбек етуге тәрбиелеу.

Қимылды ойын

«Жердің күнді айналуы».

Мақсаты: күн туралы білімдерін бекіту.

Жаттығу ойындары Қимылдарын дамыту

«Шығырыққа лақтыру».

Мақсаты: мергендіктерін дамыту.

Мақал-мәтел: *Туған жердің күні де ыстық, түні де ыстық.*

Қаңтар

Серуен №6

Ағаштарды бақылау

Мақсаты: *ағаштар туралы білімдері кеңейту, оларға қамқорлықпен қарауға тәрбиелеу.*

Бақылау барысы

Аулаға шығып, жауған қардан майысып тұрған ағаштарды сілкіп, қарын түсіру.

Ағаштарға қамқорлықпен қарауға көңіл бөлу.

Әңгімелесу:

Ағаш түбінде неге ойнауға болмайды? (ағаш бұтағы сынуы немесе төбеңе қар құлауы мүмкін)

Ағаштар неге қыста өспейді?

Ағаш тамырлары қалай қыстайды?

Ағаштарға қыс мезгілі керек пе?

Ағаштар қыста неге тоңбайды? (қабығы қалың, шырын алмасуы болмайды, тыныш, қар жамылады)

Аязды күні аяқ астындағы қардың сықыры мен ағаштардың басынан қар түсуін бақылап, тыңдау.

Көркем сөз «Аядым» М. Әлімбаев

Жауған күні қар алғаш,

Ағаштарды аядым.

«Тоңбасын»- деп бұл ағаш,

Орап қойдым аяғын.

Балаларға сұрақтар.

Ағаштардың қандай пайдасы бар?

Ағаштарды жапырағын шашқан кезде қалай атайды? (күзгі ағаштар)

Зеттеу жұмысы

Жазда бұта өскен жердегі қарды тереңдетіп қазу. Қар астынан жерге жабысқан, жасыл жапырақтары бар өсімдік шығуы мүмкін. Балаларға мынадай қортындыны айтуға болады: қалың жауған қар өсімдік тамырларын аяздан қорғайды, олардың үсіп кетуіне жол бермейді. .

Еңбек

Жауған қарды ағаш түбіне үю.

Мақсаты: *ағаштарға деген қамқорлық сезімге тәрбиелеу.*

Қимылды ойын

«Кім ағашқа бұрын жетеді?».

Мақсаты: *ағаш аттарын есте сақтауларын бекіту.*

Жеке жұмыс: «Затты тап».

Мақсаты:

Балабақша ауласын бағдарлай білулерін бекіту;

Затты сипаттау бойынша табу.

Қантар

Серуен №7

Қарғаларды бақылау

Мақсаты:

қыстап қалатын құстар өмірімен танысуды жалғастыру.

қарғалардың тіршілігін бақылау

құстарға қамқорлық жасауға тәрбиелеу

Бақылау барысы

Тәрбиеші балаларға жұмбақ жасырады.

Қара түсті қарқылдақ,

Ұшып, қонып жалпылдап.

Қоқыстарды шоқиды,

Жем іздейді там-тұмдап. (қарға)

Қарға қыстап қалатын құс. Ол өзінің азығын қоқыстардан теріп жейді. Халық қарғаның іс-әрекетіне қарап ауа-райын болжаған.

Егер қарға айналып ұиса аяз болады, қарға қарқылдаса қар жауады, егер қарға таңертең ағаштың басында отырса бұрқасын болады деп санаған және ол рас болған.

Көркем сөз «Қарға» С.Сейфуллин

Қарға, қарға, қарғалар, Көзден жасы сорғалар.

Қар үстінде жорғалар. Қар үстінде жем көрсе,

Боран соқса қор болар, Қапелімде қолға алар.

Бұтаға келіп қорғалар. Екі шоқып, бір қарар,

Қысып кетсе сары аяз, Деп «жолымды» оңғарар.

Зерттеу жұмысы

Балабақша ауласынан құстар ізін іздеу, салыстыру

Еңбек

Ауладан құстар үшін алаң аршып, оған дән себу.

Мақсаты: бірлесе еңбек етуге баулу.

Қимылды ойын

«Пингвиндер доп ойнап жүр».

Мақсаты: екі аяқпен секіруді күрделілендіру, екі аяқ арасына допты қыстырып алға жылжу.

Жаттығу ойындары Қозғалыстарын дамыту.

Мақсаты: нысанаға доп лақтыра білу дағдыларын дамыту.

Қантар

Серуен №8

Қар ұшқындарын бақылау

Мақсаты:

Қар ұшқындарының әртүрлі формада болатынына назар аудару;
Салыстыра білуге үйрету, танымдық белсенділіктерін дамыту..

Бақылау барысы

Көркем сөз «Суретші қыс» К. Нүсіпов

Қонақтайды бақтарға,

Ақ көбелек, ақ мамық.

Аунап таза ақ қарға,

Балалар жүр мақтанып.

Тазарып бар кір, шаңнан,

Қыс өнерін бастады.

Терезеге қыраудан,

Сурет сала бастады.

Балаларға сұрақтар:

Жауған қар қандай?

Ұшқан қарды алақандарыңа қондырыңдар, қар ұшқындары қандай?

Жақсылап қараңдаршы, қардың әр ұшқыны әртүрлі өрнекте екенін көреміз. Байқадыңдар ма?.

Д/О: «Ұқсас өрнекті тап». Алақанға қар ұшқындарын қондырып, олардың бір-біріне ұқсастарын табу

Зерттеу жұмысы Алақандағы қар неге ериді?

Қардың қай жерде, алақанда ма, әлде қолқап сыртында ма тез еритінін бақылау. Неге? Қар ерігенде не пайда болады?

Еңбек: Қардан қамал тұрғызу

Мақсаты:

Бірлесе жұмыс істеуге тәрбиелеу;

Бастаған істі аяқтауға үйрету.

Қимылды ойын

«Екі аяз»

Мақсаты: тәрбиеші белгісі бойынша әрекет ете білу және назар аудара білу дағдыларын дамыту.

Жаттығу ойындары «Байқап өт».

Мақсаты: заттар арасынан, оларды құлатпай ирелеңдеп жүруге үйрету.

Қаңтар

Серуен №9

Қар үстіндегі іздерді бақылау.

Мақсаты: балаларды қар үстіндегі адамдардың, жануарлардың, құстардың ізін айырып, білуге үйрету. Балаларды байқағыш, ойлау қасиеттерін қалыптастырып, толықтыра түсу.

Қар үстіндегі іздерге назар аударып, оны анықтай білуге көңіл қою. Ауа райының қай кезінде іздер жақсы көрінеді?

Көркем сөз:

Ақ киімді денелі, ақ сақалды,
Соқыр, мылқау танымас тірі жанды,
Үсті – басы ақ қырау түсі суық,
Басқан жері сықырлап келіп қалды.

(Абай)

Еңбек: құс тар үшін жемсалғыш жасап, оны ағашқа іліп қою, жем салу.

Мақсаты: қыстаған құстарға, хайуанаттарға қамқоршы болуға тәрбиелеу.

Қимылды ойын: «Ақ қоян»

Мақсаты: балаларды ептілікке баулу.

Жеке жұмыс: бір құстың лабиринттен шығу жолы туралы ертегіні ойластыру.

Мақал:

Жемберсең құсқа қыста, сауабы тиер оның жазда.

Қаңтар

Серуен №10

Қар жинайтын машинаның жұмысын бақылау.

Мақсаты: адам еңбегін жеңілдететін машинамен таныстыруды жалғастырып, қоршаған орта білімдерін толықтыру.

Тапсырма: «Ауланы тазалаушының еңбегін қалай жеңлдетсем» деген тақырыпқа шағын әңгіме құрастыру.

Сұрақтар:

1. Бұл машинаның аты қалай?
2. Ол не істейді?
3. Ол қарды қалай жинайды?
4. Балалар сендер адам еңбегін жеңілдететін тағы қандай машиналарды білесіңдер?

Көркем сөз:

Кәне, кімнің бойы ұзын,

Паровозы ол поездың.

Қатар-қатар тұратың

Поезды біз құрайық.

Қимылды ойын: «Аңшы мен коян»

Мақсаты: нысаңаға затты лақтырып тигізу, жугіру, өрмелеп жоғары шыға білу.

Еңбек: гүлзарға, ыдысқа түрлі-түсті мұзды қатырып қою.

Мақсаты: балалардың эстетикалық танымдарын

арттыру. Айналаны әсем етіп көріктендіру.

Жеке жұмыс: шанғы тебе білуге үйрету. Шанғы жолымен сырғанай отырып жүру.

Жорамал: Қыс қарлы болса-Жаз жаңбырлы болады.

Ақпан

Серуен № 1

Қар тазалайтын машина жұмысын бақылау

Мақсаты:

Ауыр жұмыстарды орындауға арналған машиналар ролі, олардың құрлысының ерекшеліктері туралы түсініктерін молайту,

Техникаға деген қызығушылықтарын арттыру, үлкендер еңбегін бағалай білуге тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Тәрбиеші балаларға жұмбақ жасырады

Бұл неткен күшті тазалаушы еді,

Үйілген қарды

Әп- сәтте жинап алды? (қар жинайтын машина)

Қар жинайтын машинаның алдына үлкен қырғыш бекітілген. Алдыңғы және артқы дөңгелектерінің ортасында түкті дөңгелек щетка айналып тұрады.

Олар неден жасалған? (темір сымдардан)

Олардың қылшықтары қандай? (қатты, тікенекті)

Ал, мына екінші машинаға назар аударындар, оның несі бар? (үлкен екі бұрандасы бар)

Бұл бұрандалар не істейді? (еттартқыш сияқты қарды іліп алады да, қарды алысқа лақтыратын желдеткіш астына апарады, ол қарды алысқа лақтырады)

Бұл машиналар несімен ұқсас? (екеуі де көшені қардан тазалайды)

♦ қар тазалағыш машиналар көліктің қай түріне жатады? (арнайы көлік түрлеріне)

Зерттеу жұмысы

Қар тазалайтын машина мен «Жедел жәрдем» машинасын салыстыру

Еңбек Алаңды қардан тазалау, қардан көше қиылысын құрастыру

Мақсаты:

Бірлесе жұмыс істеуге, бастаған істі аяқтауға үйрету;

Еңбек дағдыларына тәрбиелеу.

Қимылды ойын

«Аңшылар мен аңдар»

Мақсаты:

Қозғалыс дағдыларын бекіту;

Батылдықтары мен ептіліктерін дамыту.

Жаттығу ойындары

«Көпірден өт».

Мақсаты: тепе-теңдікті сақтауға жаттықтыру

Халық болжамы: Мұржадан түтін аспанға тік көтерілсе, аяз болады

Ақпан

Серуен № 2

Қарды бақылау

Мақсаты: Қыс аяғында қарда болатын өзгерістер туралы түсініктерін қалыптастыру

Бақылау барысы

Көркем сөз «Қыс» Қ. Жұмағалиев

Қысым-ақ, қысым-ақ,

Жібердің қысып-ақ.

Қалмаспыз біз деген,

Боранға ұшырап.

Аппақ қар жауа бер,

Риза ғой саған ел.

Боратты-ау бораным,

Қайратын қарай көр.

Біз батыл баламыз,

Жылы үй, қорамыз.

Ақ ұлпа қарыңнан,

Аққала соғамыз.

Халықта мынадай болжам бар: қарға қарқылдаса, қар жауады. Қыс мезгілі басталған уақыттан бастап, қалың қар түседі. Кейде жел соғып боран болады. Күндер жылжыған сайын қардың қабаты қалындай түседі. Кей уақытта оңтүстіктен жылы жел соғады. Бұндай жылы желден қар сәл босап ериді де, жылылықтан кейінгі аяздың әсерінен қар мұзқатқақа айналады. Бұл кезде жан-жануарларға қатты қар үстімен жүру, өз қоректерін табу қиынға соғады. Бұлан, бұғы, тауешкілері өздерінің өткір тұяқтарымен қарды теуіп ояды, оның астынан мүктер мен жапырақтарды қиындықпен алып жейді. Кей кезде тұяқтарын мұзқатқақ қар қиып жаралайды.

Тәрбиеші сұрақтары.

- ◆ қыс айларын атаңдар?
- ◆ қар бетінде пайда болған жұқа қабықша қалай аталады?
- ◆ қарқатқақ қалай пайда болады?

Зерттеу жұмысы

Балабақша ауласындағы ашық алаңдағы және қоршау жиегіндегі қар қалыңдығын өлшеу. Қай жерде қар қалың, қай жерде жұқа. Неге?

Еңбек: Сырғанаққа су себу

Мақсаты: суық суды ақырын алып жүруге, сырғанақ бетіне тегіс себуге үйрету.

Қимылды ойын «Екі аяз».

Мақсаты: кеңістікті бағдарлай білуге жаттықтыру.

Жаттығу ойындары «Кім алысқа секіреді?».

Мақсаты: белгіленген жерге дейін екі аяқпен секіру.

Халық болжамы: *Қар көп болса, нан мол болады.*

Ақпан

Серуен №3

Желді бақылау

Мақсаты:

өлі табиғат туралы білімдерін байыту;
табиғат құбылыстарына деген қызығушылықтарын қалыптастыру.

Бақылау барысы

Ұйытқыма жел Ө. Ақыпбекұлы

Ұбырып-шұбырып,

Ұйтқиды құбылып.

Ұлпадай ақ қарды,

Ұршықтай үйіріп.

Ұлиды қасқырдай,

Ұйтқып көз аштырмай.

Екпіндей соғады,

Алдыға бастырмай.

Баларға сұрақтар

Бүгін ауа райы қандай? (*суық, желді, аязды*)

Қыс мезгілінде желді қалай атайды? (*боран, үскірік*)

Бүгін жел қай жақтан соғып тұр? Оны қалай анықтауға болады? (*компаспен, зырылдауықпен*)

Жел қалай пайда болады?

Тәрбиеші түсіндіреді: Күн ауаны бірдей жылытпайды, бір жерде-жылы, бір жерде-суық. Жылы ауа жоғары көтеріледі, суық ауа төмен түседі. Ауаның осындай қозғалысынан жел пайда болады.

Еңбек

Жолдарды, орындықтарды, ұсақ архитектуралық мүсіндерді қардан тазалау.

Мақсаты: бір-біріне достық көмек беруге, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.

Қимылды ойын «Мысық пен тышқан».

Мақсаты:

Ептіліктері мен жылдамдықтарын дамыту;

Әр бағытта жүкіруге жаттықтыру

Жаттығу ойындары Қозғалыстарын дамыту.

Мақсаты: қар лақтыру кезінде көз мөлшерлей білулерін дамыту, лақтыру кезінде қол сүйектерін белсенді қозғалта отырып, нысанаға тигізу

Халық болжамы: Мысық жылы жерді паналаса, қатты аяз болады

Ақпан

Серуен № 4

Бұлттарды бақылау

Мақсаты:

Аспан және оның біздің планетамызға әсері жайлы түсініктерін кеңейту;
Аспан әлемінің әсемдігін қабылдауларын дамыту

Бақылау барысы

Тәрбиеші балаларға жұмбақ жасырады:

Етек жеңі жиналмай,

Дауыл тұрса дым қалмай.

Түйдектеліп көшеді,

Тоз-тоз болып өшеді.

Көшіп жүріп желменен,

Сеуіп шықты тамшысын,

Қыраттарға шөлдеген.

Күн сайын күн өзендер мен көлдерді, теңіздер мен мұхиттарды қыздырады. Судың ұсақ түйіршіктері аспанға көтеріліп бірігеді де, аспанда бұлт пайда болады. Бұлттағы су түйіршіктері ауыр тартқан кезде, олар жерге жаңбыр болып төгіледі. Бұлттар – шарбы бұлттар және түйдек бұлттар деп аталады. Шарбы бұлттар ашық күндері пайда болады, ал, түйдек бұлттар жауын немесе қар жауарда пайда болады.

Балаларға сұрақтар.

Бұлттар қандай болады?

Олар қайдан пайда болады?

Бұлттар нелерге ұқсайды?

Зерттеу жұмысы Аспаннан атқа немесе түеге ұқсас бұлтты табу.

Шарбы бұлттар мен түйдек бұлттарды салыстыру.

Еңбек

Жолдар мен сырғанақтарды қардан тазалау..

Мақсаты: бірлесе жұмыс істеуге үйрету, жұмыс нәтижесіне қуана білу.

Қимылды ойын: «Қар үстіндегі хоккей».

Мақсаты: шайбаны қақпаға домалатуға үйрету.

Жаттығу ойындары Қимылдарын дамыту.

Мақсаты:

Сырғанауға үйрету;

Сырғанау кезінде отыруға үйрету.

Мақал-мәтел: *Мезгіл жетсе мұз ерір.*

Ақпан

Серуен №5

Ауладағы ағаштарды бақылау

Мақсаты :

- ағаштар туралы білімдерін молайту;
- ағаштардың қысқы бейнесін бақылауды жалғастыру

Бақылау барысы

Көркем сөз «Қыс» Р.Сәбитұлы

Қар жамылды бақтарым

Қыратым да, сайым да.

Тағыпты қыс ақ қарын,

Үкі етіп қайыңға.

Бүркеніп ақ желекті,

Жарқырайды маңайым.

Ойға шомып теректің,

Ақ шалыпты самайын.

Тәрбиеші балаларға сұрақтар қояды:.

Ағаштардың жазғы бейнесі қандай еді??

Күзде қандай болды?

Қазіргі бейнесі қандай?

Кімнің есінде, ағаштар жапырағын неге түсіреді?

Айналадағы ағаштар бейнесі қандай?

Зерттеу жұмысы

Алма ағашы мен қайың ағашының қысқы тұрқын салыстыру

Еңбек

Жолды қардан тазалау.

Мақсаты: аула қараушыға көмектесу.

Қимылды ойын: «Кім аққалаға бұрын жетеді?»

Мақсаты: доға астынан еңбектеп өту дағдыларын жетілдіру.

Жаттығу ойындары Секіру

Мақсаты: орнында тұрып секіру техникасын меңгерулерін жетілдіру

Халық болжамы. Ит қарға аунаса, қарлы боран болады.

Мысық қабырғаны тырналаса, бұрқасын боран болады.

Ақпан

Серуен № 6

Маусымдық өзгерістерді бақылау

Мақсаты::

Табиғат өзгерістері туралы түсініктерін қалыптастыру;

Қыс аяғындағы табиғат көрністерін (су тамшылары, қардың жібуі т.б.) көре білуге баулу.

Өлең жолдарындағы қыс көрністері туралы бейнелеуді таба білу туралы білімдерін бекіту.

Бақылау барысы

Оңтүстіктен жел соқты. Ол өзімен жылылық ала келді. Түс кезінде төбелерден су тамшылары көрінді. Көктемнің жақын қалғаны табиғатта біліне бастады.

Ақпан қыстың соңғы айы. Ақпан айында күн ұзара бастайды. Күннің шуағы молаяды. Үй шатырларынан мұз сүңгілер пайда болады. Ақпанда жылылық сезіледі. Күрттік қарлар аласара бастайды.

Тәрбиеші балаларға жұмбақ жасырады:

Жиегіне шатырдың,

Мұздан шеге қатырдым. (сүңгі)

Балаларға сұрақтар

Қыста неше ай бар?

Қыс айларын ата?

Қыстың ең соңғы айы қай ай?

Ақпан айында табиғатта қандай өзгерістер болады?

Мұз сүңгілері қайдан пайда болады?

Зерттеу жұмысы

Ыдыстарға қар толтырып, біреуін көлеңкеге, біреуін күннің астына қою.

Серуен аяғында қай ыдыстағы қар төмен түскенін салыстыру

Еңбек

Кіші балалар тобының алаңын қардан тазалауға көмектесу

Мақсаты: достық қарым-қатынаста еңбек етуге тәрбиелеу.

Қимылды ойын «Төбешіктен-төбешікке».

Мақсаты: ұзындыққа секіру дағдыларын қалыптастыру

Жаттығу ойындары «Кім жылдам».

Мақсаты:- Жылдам жүкіруге жаттықтыру;

Орнында тұрып ұзындыққа секіру техникасын меңгерту.

Халық болжамы: Мұзсүңгі ұзын және жиі болса, көктем ұзақ, ас мол болады.

Ақпан

Серуен №7

Терек ағашын бақылау

Мақсаты:

- Балалардың ағаштар туралы білімдерін молайту;
- Ағаштарға қамқор болуға тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Тәрбиеші әңгімелейді:

Адам таза ауамен тыныс алады. Адам демінен шыққан ауа-қайта жұтуға жарамсыз. Біз үнемі таза ауа жұтып жарамсыз етіп отырғандықтан, таза ауа бір жақтан келіп тұрмаса, жер бетінде ауа қалмас еді.

Ал, таза ауа қайдан келеді деп ойлайсындар? Таза ауа ешқайдан келмейді.

Айналамыздағы ағаштар біздің демімізден шыққан ауаны жұтып, өзі үшін қажетті иісті ұстап қалып, онымен қоректенеді де, ауаны тазартады. Үйлердің айналасында, көшеде, аулада өсіп, жапырақ жайып тұрған ағаш неғұрлым көп болса, ауа да соғұрлым таза болады.

Таза ауамен тыныс алған адамның дені сау, өмірі ұзақ болады. сол себептен бабаларымыз «Өмір жасыңды ұзартқың келсе ағаш ек» деген.

Ауыл маңы терек,

Терек егу керек.

Әсем биік теректер,

Балаларды өбектер.

Теректер қайда көбірек өседі? (*қалада.*)

Қалада тағы басқа қандай ағаштар өседі

Ағаштар қалада не үшін керек? (*ағаш жапырақтары көмір қышқыл газын өз бойына сіңіріп, таза ауа өңдеп шығарады*)

Теректің соңғы жапырақтары қашан ұшып түседі? (*күз соңында.*)

Неге ағаш жапырақтары күзде түседі? (*себебі қыста ағаштар ылғалды көп жоғалтпас үшін*)

Зерттеу жұмысы

Ауладағы ағаштарды қарау. Қай ағаш қалай тұр. (кейбір ағаштар бұтағы сирек, тікесінен сыйдыып тұр. Кей ағаштар бұтақтары қармен төмен иіліп тұр т.б.)

Еңбек

Кіші топ балаларына қар жинауға көмектесу.

Мақсаты: кішкентайларға көмек көрсетуге деген ынталарын арттыру, адамгершілікке тәрбиелеу.

Қимылды ойын: «Бәйге»

Мақсаты: тәрбиеші белгісі бойынша жүкіруге үйрету

Жаттығу ойындары Бір аяқпен секіру

Мақсаты: жоғары секіруге және жерге дұрыс түсуге жаттықтыру.

Мақал-мәтел: Бір тал кессең, он тал ек.

Тыйым сөздер: Өсіп тұрған ағашты кесуге немесе балталауға болмайды. От жағуға қураған ағашты пайдалану керек.

Ақпан

Серуен №8

Күн мен түн неге ауысады?

Мақсаты: Күн мен түннің ауысуы қалай жүретіні, жыл мезгілдерінің ауысуына қарай күннің ұзаруын туралы түсінік беру.

Бақылау барысы

Балаларға жұмбақ жасыру

Үлкен алтын табақтан,
Әлемге нұр таратқан. (күн)
Жартысы жадыратып нұр себеді,
Жартысы қара мақпал бүркенеді. (түн)
Орақ болып туады,
Табак болып тынады (ай)
Күндіз білінбейді,
Түнде дірілдейді (жұлдыз)

Сендер қалай ойлайсыңдар, күн мен түн неге ауысады? Күн жерге күндіз жарық береді. Жер кеңістікте үлкен жылдамдықпен айналады. Жердің бір айналысы 24 сағатта өтеді. Жердің айналған уақытында жердің күнге қарамайтын бетінде түн болады да, жердің күнге қараған бетінде түн болады. Жыл мезгілдерінің ауысуына қарай күн мен түннің ұзақтығы да ауысып отырады. Күн жылыған сайын түн қысқарып, күндізгі уақыт ұзарады.

Балаларға сұрақтар.

Жұлдыздар түнде қайда кетеді?*(жұлдыздар күндіз де аспанда болады. Тек күннің жарығы жұлдыздың жарығынан да күшті болғандықтан, жұлдыздар көрінбейді)*
Күн неге батады? *(жер күнді айналады, сонықтан да шығыстан күн шығып, батыста батқандай әсер қалдырады.)*

Зерттеу жұмысы

Жарық сәулелері жерге тура түседі, егер оған жолда бірнәрсе кедергі жасаса, онда одан көлеңке пайда болады.

Таңертең, түсте, кешке зерттеу жұмысын жүргізу. Таңертең және кешке көлеңке ұзын болады, ал, түсте көлеңке қысқа болады (түсте күн дәл төбеден түседі, сондықтан көлеңке қысқа).

Еңбек

Ойын алаңындағы қарды сыртқа шығару.

Мақсаты: еңбексүйгіштікке, бірлесе еңбек етуге тәрбиелеу.

Қимылды ойын:

«Күн мен түн».

Мақсаты: тәрбиеші белгісі бойынша әрекет етуге, ойын шартын дұрыс орындауға дағдыландыру.

Жаттығу ойындары: Қозғалыстарын дамыту

«Шығырыққа лақтыру».

Мақсаты: мергендіктерін дамыту.

Мақал-мәтел: Туған жердің күні де ыстық, түні де ыстық.

Ақпан

Серуен №10

Табиғат күнтізбесі бойынша ауа райын бақылау.

Мақсаты: өткен күндердегі дей ауа райын бақылау.

Ағаштарды анықтап зерттеу. Күзде олар қандай болғанын еске түсіру. Қандай өзгеріс бар? Бір ағашты анықтап, суретін салып, оны күнтізбеге сақтау.

Балалар бала бақшада тәрбиешінің көмегімен ауа райының жағдайын күнтізбеге белгілеу.

Тапсырма: «Ашық аспан» тақырыпта сурет салу. Қағаз түстерінің бояуын түстеп, бір бояудың үстіне екінші бояуды жаза отырып, түсін келтіруге үйрету.

Көркем сөз:

Бүрсең қағып жапырақтар,

Көше кезіп көшіп жатыр.

Тыныш қалған атыраптар,

Аппақ қарға тосып жатыр.

Қимылды ойындар: «Соқыр теке».

Мақсаты: шеңберде тез жүгіруге жаттықтыру, ептілікке үйрету, ойынның сөздерін дұрыс айтқызып жаттату.

Еңбек: қатқан мұз жолын тазалап, су құйып ретке келтіру.

Мақсаты: алаңшада тазалық, тәртіп сақтап, судың мұзға айналғанын көріп, қызықтау...

Жеке жұмыс: «Кім алысқа лақтырады?». Қар түйіршіктерін алысқа лақтыруға жаттықтыру.

Жорамалдар:

1. Қыс аязды болса – жаз ыстық болады.
2. Қыста қар мол болса – жазда жаңбыр мол болады.
3. Ағашқа қырау тұрса – күн жылы болады.

Ақпан

Серуен№10

Қар жауып тұрған көріністі бақылау

Мақсаты: қардың жауып тұрғанын бақылау, ауа райына байланысты құбылыстарды түсіндіру, аязды күнде қар жеңіл болады, олар ауада би билегендей, жылырақ күнде қар ауырлау тартады,- қалықтап жерге түседі, суық күнде қар ұшқындары жеделдеп жауады.

Тапсырма: «Қыс» тақырыбына символдар арқылы суреттер салуды ұсыну.

Көркем сөз:

Тазалашы мұз болған,
Есік алды тайғанақ жата берсін.
Біз оған теуіп жүрміз сырғанақ,
Шыға беріп жалтақтай,
Ұшып түсті қалпақтай.

Қимылды ойын: «Аңшы мен қояндар»

Мақсаты: жылжымалы лақтырған нысанға затты тигізу, жүгіруге өрмелеп шығуға жаттықтыру.

Еңбек: Тәрбиеші жұмысты әркімге бөліп беруге көмектеседі.
Бірі қарды жинаса, енді бірі оны тасиды, шанаға артады,
ұжым болып бәрі қарды тазалауға қатысады.

Мақсаты: жұмысты бірігіп атқаруға бағыт беру.

Жеке жұмыс: «Адасқан қар қиыршықтары» тақырыбына шығармашылқ әңгіме құрастыру.

Наурыз

Серуен № 1

Маусымдық өзгерістерді бақылау

Мақсаты:

Табиғаттағы көктемгі өзгерістер туралы түсініктерін қалыптастыру; айнала қоршаған ортадан көктем өзгерістерін көре білуге үйрету; табиғатты бақылауға деген қызығушылығын арттыру, қамқор болуға тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Тәрбиеші:

Балалар, мені тыңдаңдар, қазір мен сендерге өлең оқимын, сендер жасырынған сөздерді табыңдар.

Жауған қарымен,

... құнар береді. (қыс)

Үлкендер қарбалас,

... дән себеді. (көктемде)

Бақ пенен бақшаны,

... баптап өсіреді. (жазда)

Дихандар жемісін,

... жинап береді. (күзде)

Тәрбиеші сұрақтары:

Өлеңде қандай жыл мезгілдері туралы айтылған?

Қазір жылдың қай мезгілі?

Көктемнің алдында қай мезгіл болды?

Көктемнің келуімен табиғатта қандай өзгерістер болады?

Қазір айналадан қандай өзгерістерді көруге болады?

Зерттеу жұмысы: Балабақша ауласынан күннің жылуымен еріген қар суын (қар айналасындағы ылғалды жер) табу, оның неге ерігенін аңгімелеу. (көктемде күн шуағы молаяды, күн көзі көп түскен жердегі қар жібиді де, ылғал пайда болады)

Еңбек

Гүл егетін жерді тазалау.

Мақсаты: Еңбекке деген оң көзқарастарын тәрбиелеу.

Қимылды ойын: «Кім жылдам?».

Мақсаты: жүкіруге жаттықтыру, жылдамдықтарын дамыту.

Жаттығу ойыны:

Орнында тұрып биіктікке секіру.

Мақсаты: секіре білу дағдыларын дамыту, жылдамдықтары мен күштерін есептей білу.

Наурыз

Серуен № 2

Қайың ағашын бақылау

Мақсаты: қайың ағашы туралы, ағаштардың көктемгі өзгерістері туралы білімдерін молайту.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Жас шыбық» А. Меңдібай

Көшетін әкеп қайыңның,

Отырғыздым аулаға.

Жіп-жіңішке жас шыбық,

Өспейді деп ойлама.

Жас шыбық өсіп толады,

Әсем қайың болады,

Суғарып, күтіп, баптасам.

Қайың көп ағаштардың ішіндегі сұлу ағаштардың бірі. Оның аппақ діңі жұқа қабықпен қапталған. Қайың қыс шыққан бойда бұр жарып шыға келеді. Халық әндері мен ертегілеріне қайыңды жиі қосқан. Оны сүйіспеншілікпен «ақ қайың» деп атаған. Ерте кезде жолаушы жүретін үлкен жолдардың бойына қайың еккен. Қайыңның жұмсақ қабығынан жеңіл шабата (аяқ киім), жолаушы жүргенде киімдері мен тамағын салатын себеттер тоқыған.

Тәрбиеші сұрақтары:

Қандай ағаш түрлерін білесіңдер?

Біздің ауламызда қандай ағаштар өседі?

Ағаштар жылдың қай мезгілінде көктейді?

Әуелі ағаш бұтақтарында не пайда болады?

Қазір аулаға ағаш көшетін отырғызуға бола ма?

Ағаштар жақсы өсуі үшін біз оларға не істеуіміз керек?

Зерттеу жұмысы

Қайың ағашы мен басқа ағаштарды салыстыру: оларды қандай айырмашылықтары арқылы ажыратуға болады?

Еңбек

Ауланы өткен күзден қалған қоқыстан тазалауға көмектесу

Мақсаты: өз еріктерімен топқа бөлінуге, өз еріктерімен еңбек етуге баулу.

Қимылды ойын: «Орамал тастамақ»

Мақсаты: ойын шартын түсініп ойнауға, аңғарымпаздыққа, шапшаңдыққа баулу.

Жаттығу ойыны Затты нысанаға лақтыру.

Мақсаты: қол күштерін, көз мөлшерін дамыту.

Наурыз

Серуен № 3

Бұршақты бақылау

Мақсаты: «Бұршақ» түсінігімен таныстыру;
Табиғатта неге бұршақ жауатыны туралы түсінік беру;
—есте сақтаулары мен зейіндерін белсендіру.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Бұршақ жауғанда» А. Меңдібай

Аспанды бұлт торлап,
Күн кенет бұзылды.
Жел тұрып, сап-салқын,
Жауын исі сезілді.
Айнала тарсылдап,
Ақ моншақ төгілді.
Жер беті ағарып,
Мұз болып көрінді.
Моншақты ұстап ап,
Көргім кеп барады-
Қолымда көп моншақ,
Су болып ағады.

Тәрбиеші әңгімесі: күннің шуағы молайып, жер қызған кезде су буланып ыстық ауамен жоғары көтеріледі. Жерден жоғары кеңістік үнемі салқын, сондықтан да су тамшылары мұзға айналады. Жауын жауған уақытта кейбір мұздың ірі түйіршіктері еріп үлгермейді де, жерге мұз күйінше құлайды. Табиғаттың бұл құбылысы «бұршақ» деп аталады. Бұршақ көбіне жаңбырмен араласып жауады. Жерге түскен бұршақтар жылы ауамен тез еріп кетеді. Көлеңке, салқын жерде ұзақтау жатады.

Зерттеу жұмысы

Мұз түйіршіктерінің қай жерде тез еритінін анықтау: ашық жерде ме, әлде бұта түбінде, үйдің көлеңке бетінде ме?

Еңбек : Аула қараушыға кескен бұталарды ауладан жинап алуға көмектесу.
Мақсаты: бірлесе жұмыс істеуге, бастаған істі аяқтауға, еңбек нәтижесіне қуануға үйрету.

Қимылды ойын: «Ақ серек-көк серек».

Мақсаты: ойын шартын сақтап ойнауға, құрбыластарын тыңдай білуге, олармен санасуға баулу.

Жаттығу ойыны: «Кім алда?».

Мақсаты: бірінің соңынан бірі, қатар сақтап, бір ырғақпен жүкіруге үйрету.

Наурыз

Серуен № 4

Итті бақылау

Мақсаты: жануарлардың көктемгі өмірі туралы түсініктерін жүйелендіру;

жануарлар тіршілігіндегі өзгерістер себебін іздей білуге үйрету, өздерінің үйіндегі жануарларына деген жауапкершілік сезімдерін дамыту.

Бақылау барысы :

Көркем сөз: «КҮШІГІМ» А. Меңдібай

Кіп-кішкентай күшігім,

Сүйкімдісін өзінің.

Еркелейді ойнақтап,

Жылтырын-ай көзінің.

Оратылып аяққа,

Бір сәт тыным таппайды.

Кел, достарым, жасқанба,

Күшігім менің қаппайды

Тәрбиеші сұрақтары.

Бұл күшік сендерге ұнай ма?

Күшікке қандай ат лайық деп ойлайсындар?

Күшіктің көңіл-күйі қандай?

◆ Не себепті көңіл-күйі көтеріңкі деп ойлайсындар?

◆ Сендерше күшіктер көбіне немен айналысқанды жақсы көреді?

Үйде асырауға алған иттер өз иесін өте жақсы көреді. Ол онымен үнемі бірге болады, иесі үшін қандай да бір қиыншылыққа төтеп береді. Ол өз иесін ешуақытта сатпайды. Ит - адамның сенімді досы.

Бірақ, біздер де оны күту, дұрыс тамақтандыру керек екенін ұмытпауымыз керек. Яғни біз өз күшігімізді немесе мысығымызды, өзімізге тиесілі қандай да бір жануарымыз болса оған қамқор болуымыз керек екенін естен шығармағанымыз, оларды сүйе білгеніміз жөн.

Еңбек: Жер қазу жұмыстарына қатысу.

Мақсаты:

ұжыммен жұмыс істей білулерін тиянақтау;

еңбексүйгіштікке тәрбиелеу, бастаған істі аяқтауға деген

құлшыныстарын арттыру.

Қимылды ойын: «Қасқыр қақпан».

Мақсаты:

— белгі бойынша әрекет етуге баулу;

— жылдамдық, байқампаздық дағдыларын дамыту.

Жаттығу ойыны: Қимылдарын дамыту.

Мақсаты: *секіру техникасын меңгерту (жіппен секіруге жаттықтыру).*

Наурыз

Серуен № 5

Бұлттарды бақылау

Мақсаты: әлемді жалпы түсінудің негізі ретінде жер мен аспанды біртұтас деп ұғынуды қалыптастыруды жалғастыру

Бақылау барысы

Көркем сөз «Бұлт» Ә. Ақыпбекұлы

Бұлттың қайда тұрағы,

Біле алмадым мұны әлі.

Білерім көк аспанның

Бұлт көшпелі бұлағы.

Тәрбиеші балаларға сұрақ береді.

Аспанға қараңдар, не көріп тұрсыңдар?

Бүгінгі бұлттар қандай?

Қалай ойлайсыңдар, бүгін қар немесе жаңбыр жауады ма?

Бұлт қай бағытқа жүзіп барады?

Еңбек: Бүлдіршіндердің алаңындағы сырғанақ құрылысының орнын тазалауға көмектесу

Мақсаты: бірлесіп жұмыс істеуді, жасалған жұмыстан рахат алуды үйрету. Кішкентайларға көмектесуге дайын болуға тәрбиелеу.

Қимылды ойын «Үйсіз қоян».

Мақсаты:

— бір-біріне соқтықпай жүгіре білуді үйрету;

— жылдамдыққа және шыдамдылыққа тәрбиелеу.

Жеке жұмыс: Жаңылтпаш айту:

«Ала бұлт ақ па,

Ақ бұлт ақ па?

Ала бұлт ақ емес,

Ақ бұлт ақ»

«Анау арал қай арал,

Қайыңды арал, талды арал»

Жұмбақ:

Етек-жеңі жиналмай,

Дауыл тұрса дым қалмай,

Түйдектеліп көшеді,

Тоз-тоз болып өшеді. (бұлт)

Наурыз

Серуен № 6

Қарды бақылау

Мақсаты:

Табиғаттағы маусымдық өзгерістерге бақылауды жүргізуге үйрету
Өлі табиғаттағы (күн – қар) болатын өзара байланыстар туралы білімін
тиянақтау

Бақылау барысы

Көркем сөз «Бұл қай кезде болады» Ш. Ахметов

Ақ қар еріп,

Су көбейіп,

Сай-салаға ағады.

Бүршік шашып,

Жапырақ ашап,

Гүл, бәйшешек басады.

Бөбектерім, айтыңдаршы,

Бұл қай кезде болады?

Балаларға сұрақтар

Қазір жылдың қай мезгілі?

Көктемде табиғатта қандай өзгерістер болады?

Аулада қар еріп жатқан жер байқала ма?

Неге бұл жердің қары еріп жатыр?

Халық болжамдары бар: қар ұлпалары іріленсе — күннің жылынуын күт;
қараторғай келсе көктемді қарсы ал. Көктемнің алғашқы күндерінен
бастап күннің шуағы молаяды. Күннің көзі көбірек түсетін жерлердегі
қарлар еріп, жер бусана бастайды. Аяққа басқан қар тапталып, кешкі
аязбен қатқақ пайда болады. Бірақ, бұл ұзаққа созылмайды. Күннен күнге
күннің жылуы молайып, жердегі қар еріп, суға айналады.

Зерттеу жұмыстары

Күн астындағы және көлеңкеде жатқан қардың тереңдігін өлшеу. Күннің
көзі көп түсетін жердегі қар неге аласа, көлеңкедегі қар неге биік?

Еңбек Жолдарды қоқыстан тазалау.

Мақсаты: бірлесе жұмыс істеуді үйрету. **Қимылды ойын** «Қояндар мен
аңшылар».

Мақсаты: қуушыдан қашып құтылуларын, тез жүкіре білулерін дамыту.

Жаттығу ойыны Қозғалыстарын дамыту

Мақсаты: лақтырған затты нысанаға түсіруге жаттығу.

Халық болжамы: *Жыл құстары тобымен келсе, көктем бірден болып,
жаз ерте шығады.*

Наурыз

Серуен № 7

Шырша ағашын бақылау

Мақсаты:

Қаламызда өсетін ағаштармен таныстыруды жалғастыру;

Шырша ағашын басқа ағаштармен салыстыру;

Ағаштардың көктемгі өзгерістері туралы білімдерін молайту.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Жасыл шырша» К. Әзірбаев

Қанша заман өткенімен,

Ескірмейтін асыл шырша.

Алатаудың көктемімен,

Доссың ғой сен, жасыл шырша.

Өзгермейсің қыс келсе де,

Бояңды оңдырмайсың.

Аяз шымшып, тістесе де,

Жапырағыңды тоңдырмайсың.

Балаларға сұрақтар:

Шырша ағашының басқа ағаштардан айырмашылығы неде?

Балалар шырша ағашын неге жақсы көреді?

Шырша ағашы туралы қандай жұмбақтар білесіңдер?

Тәрбиеші әңгімесі: Шырша ағашы адамға өте ұнамды, қуаныш сыйлайтын ағаш. Шыршаны ойыншықтармен безендіріп, жаңа жылды қарсы аламыз. Өкінішке орай, біздің осындай қиянаттарымыздан шырша орманы сиреп барады. Қазір шыршаны кесіп, бүлдірмес үшін, жасанды шыршалар шығарылды. Қаламызда шырша ағаштары отырғызылып, қала көшелеріне сән беруде.

Шыршаны тек қана адамдар емес, жан-жануарлар мен құстар да жақсы көреді. Қалың шырша орманында аюлар апанын, тиіндер індерін, құстар ұяларын салады.

Зерттеу жұмысы: шырша ағашын маңайдағы басқа ағаштармен салыстыру, ерекшеліктерін атау.

Еңбек: шырша ағашының айналасын тазалау.

Мақсаты: ұжыммен бірлесе жұмыс істеуге деген құлшыныстарын арттыру.

Қимылды ойын: Доппен ойын.

Мақсаты: Қозғалыс координацияларын дамыту..

Жаттығу ойыны: Доппен жаттығу.

Мақсаты: допты жоғары лақтырып, екі қолмен қағып алуға жаттықтыру.

Мақал-мәтел:

Орман ел дәулеті, жер сәулеті.

Аяламасаң ағаш та, аспандап өспес.

Наурыз

Серуен № 8

Су тамшыларын бақылау

Мақсаты:

- температураға байланысты су күйінің өзгеруі туралы білімдерін тиянақтау;
- зерттеу қызметін өздігінен орындай білу дағдыларын жетілдіру.

Бақылау барысы

Көркем сөз. «Сүңгілер» А. Меңдібай

Күн сәулесін төкті кеп,
Қар да ери бастады.
Шатырынан әр үйдің,
Төмен қарап салбырап,
Мұз сүңгілер аспалы,
Пайда бола бастады.
Тырс - тырс тамып тамшылар,
Тынымсыз жерге тамады.
Қардың суы еріген,
Сай қуалай ағады.

Балаларға сұрақтар

Мұз сүңгілер қай бетте ұзын болады – көлеңке бетте ме, әлде күн бетте ме? (*күн бетте*)

Неге? (*күн бетте күн қатты қыздырады да, сондықтан сүңгілер ұзын болады*)
Аязды күндері сүңгілер өсе ме, әлде қысқара ма? (*қысқарады, аяз бен желден олар сынады*)

Шуақты күні ше? (*өседі*)

Қай беттегі сүңгілер тез ериді? (*күн беттегі, себебі күн мқзды қыздырады да, ол суға айналады*)

Қанекей, тексеріп көрейік: бір ыдысты көлеңке беттегі сүңгінің астына, екінші ыдысты күн беттегі сүңгінің астына қояйық. Қай ыдысқа су көп жиналады екен. Келесі күні серуенге шыққанда ыдыстарды қарайды, қай ыдыста су көп, қай ыдыста аз жиналған.

Еңбек: Кішкентайлардың ойын алаңына баратын жолға құм шашуға тәрбиешіге көмектесу.

Мақсаты: кішкентайлар мен олардың тәрбиешілеріне көмектесу, өзара көмек қолын беруге тәрбиелеу.

Қимылды ойын:

«Аяғыңды сулама»

Мақсаты:

Кедергіден секіріп өте білу және шашыраңқы жүкіре білу дағдыларын бекіту.

Жаттығу ойыны. Қозғалыстарын дамыту

Мақсаты: қозғалыс уақытында өздерін сақтандыра білуге оқыту.

Халық болжамы: *Мұз сүңгі ұзын және жиі болса, көктем ұзақ, ас мол болады.*

Сәуір

Серуен № 1

Маусымдық өзгерістерді бақылау

Мақсаты:

Табиғаттағы көктемгі өзгерістер туралы түсініктерін қалыптастыру; айнала қоршаған ортадан көктем өзгерістерін көре білуге үйрету; табиғатты бақылауға деген қызығушылығын арттыру, қамқор болуға тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Тәрбиеші:

Балалар, мені тыңдаңдар, қазір мен сендерге өлең оқимын, сендер жасырынған сөздерді табыңдар.

Жауған қарымен,

... құнар береді. (қыс)

Үлкендер қарбалас,

... дән себеді. (көктемде)

Бақ пенен бақшаны,

... баптап өсіреді. (жазда)

Дихандар жемісін,

... жинап береді. (күзде)

Тәрбиеші сұрақтары:

Өлеңде қандай жыл мезгілдері туралы айтылған?

Қазір жылдың қай мезгілі?

Көктемнің алдында қай мезгіл болды?

Көктемнің келуімен табиғатта қандай өзгерістер болады?

Қазір айналадан қандай өзгерістерді көруге болады?

Зерттеу жұмысы: Балабақша ауласынан күннің жылуымен еріген қар суын (қар айналасындағы ылғалды жер) табу, оның неге ерігенін әңгімелеу. (көктемде күн шуағы молаяды, күн көзі көп түскен жердегі қар жібиді де, ылғал пайда болады)

Еңбек

Гүл егетін жерді тазалау.

Мақсаты: Еңбекке деген оң көзқарастарын тәрбиелеу.

Қимылды ойын: «Кім жылдам?».

Мақсаты: жүкіруге жаттықтыру, жылдамдықтарын дамыту.

Жаттығу ойыны:

Орнында тұрып биіктікке секіру.

Мақсаты: секіре білу дағдыларын дамыту, жылдамдықтары мен күштерін есептей білу.

Сәуір

Серуен № 2

Қайың ағашын бақылау

Мақсаты: қайың ағашы туралы, ағаштардың көктемгі өзгерістері туралы білімдерін молайту.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Жас шыбық» А. Меңдібай

Көшетін әкеп қайыңның,

Отырғыздым аулаға.

Жіп-жіңішке жас шыбық,

Өспейді деп ойлама.

Жас шыбық өсіп толады,

Әсем қайың болады,

Суғарып, күтіп, баптасам.

Қайың көп ағаштардың ішіндегі сұлу ағаштардың бірі. Оның аппақ діңі жұқа қабықпен қапталған. Қайың қыс шыққан бойда бұр жарып шыға келеді. Халық әндері мен ертегілеріне қайыңды жиі қосқан. Оны сүйіспеншілікпен «ақ қайың» деп атаған. Ерте кезде жолаушы жүретін үлкен жолдардың бойына қайың еккен. Қайыңның жұмсақ қабығынан жеңіл шабата (аяқ киім), жолаушы жүргенде киімдері мен тамағын салатын себеттер тоқыған.

Тәрбиеші сұрақтары:

Қандай ағаш түрлерін білесіңдер?

Біздің ауламызда қандай ағаштар өседі?

Ағаштар жылдың қай мезгілінде көктейді?

Әуелі ағаш бұтақтарында не пайда болады?

Қазір аулаға ағаш көшетін отырғызуға бола ма?

Ағаштар жақсы өсуі үшін біз оларға не істеуіміз керек?

Зерттеу жұмысы

Қайың ағашы мен басқа ағаштарды салыстыру: оларды қандай айырмашылықтары арқылы ажыратуға болады?

Еңбек

Ауланы өткен күзден қалған қоқыстан тазалауға көмектесу

Мақсаты: өз еріктерімен топқа бөлінуге, өз еріктерімен еңбек етуге баулу.

Қимылды ойын: «Орамал тастамақ»

Мақсаты: ойын шартын түсініп ойнауға, аңғарымпаздыққа, шапшандыққа баулу.

Жаттығу ойыны Затты нысанаға лақтыру.

Мақсаты: қол күштерін, көз мөлшерін дамыту.

Сәуір

Серуен № 3

Бұршақты бақылау

Мақсаты: «Бұршақ» түсінігімен таныстыру;
Табиғатта неге бұршақ жауатыны туралы түсінік беру;
—есте сақтаулары мен зейіндерін белсендіру.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Бұршақ жауғанда» А. Меңдібай

Аспанды бұлт торлап,
Күн кенет бұзылды.
Жел тұрып, сап-салқын,
Жауын исі сезілді.
Айнала тарсылдап,
Ақ моншақ төгілді.
Жер беті ағарып,
Мұз болып көрінді.
Моншақты ұстап ап,
Көргім кеп барады-
Қолымда көп моншақ,
Су болып ағады.

Тәрбиеші әңгімесі: күннің шуағы молайып, жер қызған кезде су буланып ыстық ауамен жоғары көтеріледі. Жерден жоғары кеңістік үнемі салқын, сондықтан да су тамшылары мұзға айналады. Жауын жауған уақытта кейбір мұздың ірі түйіршіктері еріп үлгермейді де, жерге мұз күйінше құлайды. Табиғаттың бұл құбылысы «бұршақ» деп аталады. Бұршақ көбіне жаңбырмен араласып жауады. Жерге түскен бұршақтар жылы ауамен тез еріп кетеді. Көлеңке, салқын жерде ұзақтау жатады.

Зерттеу жұмысы

Мұз түйіршіктерінің қай жерде тез еритінін анықтау: ашық жерде ме, әлде бұта түбінде, үйдің көлеңке бетінде ме?

Еңбек : Аула қараушыға кескен бұталарды ауладан жинап алуға көмектесу.

Мақсаты: бірлесе жұмыс істеуге, бастаған істі аяқтауға, еңбек нәтижесіне қуануға үйрету.

Қимылды ойын: «Ақ серек-көк серек».

Мақсаты: ойын шартын сақтап ойнауға, құрбыластарын тыңдай білуге, олармен санасуға баулу.

Жаттығу ойыны: «Кім алда?».

Мақсаты: бірінің соңынан бірі, қатар сақтап, бір ырғақпен жүкіруге үйрету.

Сәуір

Серуен № 4

Итті бақылау

Мақсаты: жануарлардың көктемгі өмірі туралы түсініктерін жүйелендіру;

жануарлар тіршілігіндегі өзгерістер себебін іздей білуге үйрету, өздерінің үйіндегі жануарларына деген жауапкершілік сезімдерін дамыту.

Бақылау барысы :

Көркем сөз: «КҮШІГІМ» А. Меңдібай

Кіп-кішкентай күшігім,

Сүйкімдісін өзінің.

Еркелейді ойнақтап,

Жылтырын-ай көзінің.

Оратылып аяққа,

Бір сәт тыным таппайды.

Кел, достарым, жасқанба,

Күшігім менің қаппайды

Тәрбиеші сұрақтары.

Бұл күшік сендерге ұнай ма?

Күшікке қандай ат лайық деп ойлайсыңдар?

Күшіктің көңіл-күйі қандай?

◆ Не себепті көңіл-күйі көтеріңкі деп ойлайсыңдар?

◆ Сендерше күшіктер көбіне немен айналысқанды жақсы көреді?

Үйде асырауға алған иттер өз иесін өте жақсы көреді. Ол онымен үнемі бірге болады, иесі үшін қандай да бір қиыншылыққа төтеп береді. Ол өз иесін ешуақытта сатпайды. Ит - адамның сенімді досы.

Бірақ, біздер де оны күту, дұрыс тамақтандыру керек екенін ұмытпауымыз керек. Яғни біз өз күшігімізді немесе мысығымызды, өзімізге тиесілі қандай да бір жануарымыз болса оған қамқор болуымыз керек екенін естен шығармағанымыз, оларды сүйе білгеніміз жөн.

Еңбек: Жер қазу жұмыстарына қатысу.

Мақсаты:

ұжыммен жұмыс істей білулерін тиянақтау;

еңбексүйгіштікке тәрбиелеу, бастаған істі аяқтауға деген құлшыныстарын арттыру.

Қимылды ойын: «Қасқыр қақпан».

Мақсаты:

— белгі бойынша әрекет етуге баулу;

— жылдамдық, байқампаздық дағдыларын дамыту.

Жаттығу ойыны: Қимылдарын дамыту.

Мақсаты: секіру техникасын меңгерту (жіппен секіруге жаттықтыру).

Сәуір

Серуен № 5

Күнді бақылау

Мақсаты: күн энергиясының адамдар, өсімдіктер және жануарлар өміріне әсері туралы білімдерін бекіту.

Бақылау барысы

Тәрбиеші жұмбақтар жасырады:

Үлкен алтын табақтан,

Әлемге нұр таратқан. (күн)

Алауға оранып,

Көкке өрлеп шығады.

Бір айналып оралып,

Көкжиекке бұғады. (күн)

Күн биікке көтерілген сайын, күн жылы әрі ұзақ болады. Күннің жылуынан қар ериді, жер жылиды. Шөптер өсе бастайды. Ағаштар бүршік жарады.

Табиғатта тағы қандай өзгерістер болады?

Күн қай жақтан шығады?

Қай жаққа батады?

Жарқырап тұрған күнге тура қарауға бола ма?

Неге?

Зерттеу қызметі

Ағаш, пластмасса, металл заттарға қол тигізіп қарау, қайсысын күн көп қыздырады?

Қандай заттар тез қызады, қоңыр түсті ме, әлде ашық түсті ме?

Күннің көзіне ұзақ уақыт қандай заттың көмегімен қарауға болады?
(қоңыр түсті айнекпен)

Еңбек

Ойын алаңы айналасындағы жолдарды тазалауға аула тазалаушыға көмектесу..

Мақсаты: үлкендерге көмектесуге деген ынталарын дамыту.

Қимылды ойын «Күн мен түн».

Мақсаты: күн мен түннің айырмашылығы жайлы білімдерін тиянақтау, берілген белгі бойынша әрекет етуге баулу.

Жаттығу ойыны Орнында тұрып ұзындыққа секіру.

Мақсаты: секіре білулерін, күштері мен көз өлшемдерін дамыту.

Мақал-мәтел: Сәуір болса күн күркірер,

Күн күркіресе, көк дүркірер.

Сәуірдегі жауын-сауын тұрған сауын.

Сәуір

Серуен № 6

Ұшып келген құстарды бақылау

Мақсаты: көктем құстары жайлы білімдерін бекіту. Құстарға деген қамқорлыққа тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Ұя» Қ.Баянбаев

Ұя жасап тақтайдан,

Талға апарып байладым.

Жыл құсының шаттанған,

Күттім қашан сайрауын.

Сол ұяны талдағы,

Қараторғай мекендеп,

Күні бойы сайрады,

Жылы пәтер екен деп.

Балаларға сұрақтар:

Балалар сендер қандай құстарды білесіңдер?

Жыл құстары деп неге айтамыз?

Құстар неге жылы жаққа ұшып кетеді?

Құстар туған жеріне қай уақытта ұшып келеді?

Ауламызға ұшып келген құстарға қандай қамқорлық жасау керек деп ойлайсыңдар?

Дидактикалық тапсырма: Құстарды топқа бөл.

Мақсаты: құстар суреттерін қыстап қалатын құстар және жыл құстары тобына бөліп, ұяларға орналастыру.

Еңбек: Гүл егетін орынды тазалап, гүл отырғызуға дайындау.

Мақсаты: бірлесе жұмыс істеуге деген құпшыныстарын арттыру.

Қимылды ойын: «Ұшты ұшты».

Мақсаты: зейіндерін дамыту, байқампаздыққа, тез ойлап, тез шешім қабылдауға үйрету.

Жеке жұмыс

Жаңылтпаштар жаттау:

Үйір, үйір үйректі, Қаз маңғаз,

Үйірге кім үйретті? Маңғаз қаз.

Үйір, үйір үйректі, Әр кез маңғаз,

Үйірге өзім үйреттім. Қаз маңғаз.

Мақсаты: сөздік қорларын байыту.

Тыйым сөздер: Құс ұясын бұзба.

Құсқа тас атпа.

Құс жұмыртқасын сындырма.

Сәуір

Серуен № 7

Мойыл бұтасын бақылау

Мақсаты:

Бұталар туралы білімдерін молайту;
Бақылай, зерттей білу қабылеттерін дамыту;
Табиғатты аялауға, қорғауға тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Тәрбиеші әңгімесі:

Мойыл әрі дәрілік, әрі сәндік өсімдік. Мойыл гүлдеген кезде әдемілігімен көздің жауын алып, хош иісі мұрыныңды жарады. Мойыл мамыр, маусым айларында гүлдейді, ал, жемісі тамыз, қыркүйек айларында піседі. Қоңыр күзде мойылдың жемістері өте дәмді болады. Жаңа піскен жидектерінен қант қосып тәтті сусындар мен кисельдер жасайды. Сол сияқты мойыл жидектерінің емдік қасиеті де өте жоғары. Одан жасалған дәрілермен іш ауруларын, көз ауруларын, безгек ауруларын емдейді. Сондықтан да мойылды кеспей, сындырмай сақтаған жөн. Мойыл гүлдері өте әдемі болғанмен, оның гүл шоғын көп етіп алсаңыз басыңыз ауырады, егер өте қызықсаңыз, бұтасын сындырмай ғана, екі-үш гүлін пышақпен кесіп алып, суға салып қойсаңыз, сол да жеткілікті болады. Мойылды өзіңіз де сындырмаңыз, өзгеге де жол бермеңіз.

Балаларға сұрақтар

Мойыл ағашы қай уақытта гүлдейді?
Мойылдың жемістері қай уақытта піседі?
Мойыл жидектерінен не жасайды?
Мойылдың басқа қандай қасиеті бар?
Бұл ағашты не үшін сақтауымыз керек?

Еңбек

Үлкендерге ағаш отырғызуға көмектесу.

Мақсаты: ағаш отырғызу және оны өсіруге деген ынталарын ояту, табиғатты көркейтуге тәрбиелеу.

Қимылды ойын

«Біздің аулада не өседі?».

Мақсаты: ағаштар аттарын есте сақтауларын тиянақтау, аталған жерге тез жетуге, тез ойлауға, тез шешім қабылдауға баулу.

Жаттығу ойыны Қимылдарын дамыту

Мақсаты: доп лақтыруға жаттықтыру.

Мақал-мәтел:

Бір тал кессең, он тал ек.

Бір ағаштан жасалады мың шырпы,

Мың ағашты өртеп кетер бір шырпы.

Сәуір

Серуен № 8

Тастарды бақылау

Мақсаты: тастардың әртүрлілігімен және олардың қасиеттерімен таныстыру.

Бақылау барысы

Балабақша ауласындағы ойын алаңындағы бір ағаштың түбіне әртүрлі тастар салынған қапшықты тығу. Қапшық тығылған ағашты суреттеп айту. Қапшық табылғаннан кейін балалармен әңгіме өткізу. Тастар әртүрлі болады. Оларды жәй тас деп айтуға болмайды, себебі әр тастың өз ерекшелігі болады. Кейбір тастар бағалы, ал жәй тастардың да пайдасы өте көп.

Сұрақтар:

Тастардың қандай түрлерін білесіңдер?

Асыл тастарды не үшін пайдаланады?

Жәй тастарды қай жерде, не үшін пайдаланады?

Гранит, мрамор тастарды көрген жерлерің бар ма, оларды не үшін пайдаланады? Тәрбиеші балалар жауабын толықтырып, түсіндіреді.

Балабақша ауласында, ғимарат құрлысында тастар бар ма?

Зерттеу жұмысы

Балабақша ауласынан түсі, көлемі әртүрлі тастарды тауып, жинау.

Еңбек

Ұжымдық жұмыс, балабақша аумағын тазалау.

Мақсаты: ұжыммен бірлесе жұмыс істеуге, бастаған істі аяқтауға, біткен іске қуануға тәрбиелеу.

Қимылды ойын.

«Бәйге».

Мақсаты: нысанаға тез жетуге деген құлшыныстарын, жеңіске деген құштарлықтарын арттыру.

Жаттығу ойыны. Қозғалыстарын дамыту

Мақсаты: секіргіш жіппен секіруге жаттықтыру.

Сәуір

Серуен № 9

Топырақты бақылау

Мақсаты: *торф топырағының қыртысымен таныстыру .*

Бақылау барысы

Біздің айналамызда шалшық көп. Ал, шалшықтар торфқа (шымтезек) бай болады. Торф-бұл әрі тыңайтқыш, әрі отын.ол қатты қызған кезде тез тұтанады. Торф дымқыл, жабысқақ, көктемде ылғал кезінде ол ауыр. Ол суды нашар өткізеді, егер ылғал торф үстімен өтсең, ол аяқкиіміңе жабысып қалады. Сондықтан да бұндай соқпақпен (жолмен) жүрмеген дұрыс. Торфты атызға (жүйек) және ағаш түптеріне тыңайтқыш ретінде қосады..

Зерттеу жұмысы

Торфтың құрғақ және ылғал кесектерін салыстыру.

Құммен торфты салыстыру;

Жер қыртысы қай жерде тез кебеді.

Еңбек

Ағаш түптері мен атызға торф тасу.

Мақсаты: торфтың пайдалы қасиеттері туралы білімдерін тиянақтау.

Қимылды ойын

«Аққу-қаздар».

Мақсаты: берілген кеңістікте белгі бойынша қашқандарды қуып жету, ойын шартын сақтау.

Жаттығу ойыны

Секіргіш жіппен жаттығу ойындары.

Мақсаты: секіргіш жіпті алға, кері айналдыра отырып секіруге үйрету.

Мақал-мәтел: Жері байдың-елі бай.

Қара жерге де, қамқорлық керек.

Сәуір

Серуен № 10

Бұлттарды бақылау

Мақсаты: өлі табиғат құбылыстары туралы білімдерін тиянақтау, табиғатты бақылауға деген қызығушылықтарын арттыру.

Бақылау барысы.

Көркем сөз. «Бұлт» Ө. Ақыпбекұлы

Бұлттың қайда тұрағы?

Біле алмадым мұны әлі.

Білерім көк аспанның,

Бұлт-көшпелі бұлағы.

Тәрбиеші сұрақтары.

◆ Бұлт дегеніміз не?

◆ Бұлттардың түсі қандай болады?

◆ Бұлттар неден тұрады? (*сан жетпейтін су тамшыларынан немесе мұз түйіршіктерінен.*)

◆ бұлттардың қандай түрлерін білесіңдер? (*түйдек бұлттар, шарбы бұлттар, қат-қабат бұлттар, түнерген найзағайлы бұлттар*)

◆ Неге түйдек бұлттар дейміз? (олар аспанда түйдек-түйдек болып тұрады)

◆ Шарбы бұлттар неге ұқсады? (ақ ұлпаға, мамыққа, жақсылап аңғарып қарасаң олардан таныс бейнелерді көруге болады)

◆ Ең үлкен бұлттар қай бұлттар? (түнерген найзағайлы бұлттар)

◆ Қандай бұлттар жаңбыр әкеледі? (түйдек бұлттар, түнерген бұлттар)

◆ Бұлттар неліктен аспанда жүреді? (оларды жел қуады)

Зерттеу жұмысы

Аспандағы қандай бұлттар екенін анықтау.

Бір нәрсеге (өлі және тірі табиғатқа жататын) ұқсайтын бұлттарды табу.

Еңбек

Аланды егу жұмыстарына дайындау; қоқыстарды жинау, сыпыру.

Мақсаты: бірлесе жұмыс істеуге деген ынталарын қалыптастыру.

Қимылды ойын «Қасқыр қақпан».

Мақсаты: ойын ережесін түсініп, шартын сақтап ойнауға, ептілікке, алғырлыққа баулу.

Жеке жұмыс

Математикалық жаттығулар.

Мақсаты: тақ және жұп сандарды санай білу дағдыларын жетілдіру.

Халық болжамы. Ерте көктемде найзағай ойнап, күн күркіремесе, жаз құрғақ болады.

Мамыр

Серуен № 1

Бақбақ гүлін бақылау

Мақсаты: бақбақ гүлі туралы білімдерін тиянақтау (гүлдеудің алғашқы кезеңіне көңіл аудару);

табиғатты қорғау және сақтауға деген ынталары мен іскерліктерін қалыптастыру;

емдік өсімдіктер туралы білімдерін тиянақтау.

Бақылау барысы

Көркем сөз.

Аппақ, аппақ бақбақтар,   Үлбіреген бақбақтар,
Құдды киіз ақ үйлер.   Парашюттен аумайды.
Төнеді кеп жан-жақтан,   Сәл-пәл самал жел соқса,
Тамашалап сәбилер.   Ақ ұлпалар заулайды.

Кәдімгі бақбақ көктемнің тұңғышы. Халық оны «Жер күні», «денсаулық эликсирі» деп атайды. Бақбақ көп жылдық шөптес өсімдік. Олар көбінесе үлкен жүргінші жол бойында, егістікте, шабындықта, жаңа тыңая бастаған жерлерде өседі. Бақбақтың гүлді сабақтары жапырақсыз, ең ұшында бір ірі гүл табақшасы болады. Бақбақ басын күн қызуына қарай бұрады. Күн батқан кезде гүл жапырақтары жабылып қалады, ал, таңертең күн сәулесімен бірге ашылады. Бақбақ-тың гүл оралғысы екі қабат. Сәуір айынан қыр-күйек айына дейін гүлдейді. Гүл жарып болған кезде гүлдері ұлпа үлпілдек «парашюттерге» ай-налады. Бақбақтың барлық бөлігі, әсіресе сабағы сүт сымаққа бай.

Бақбақ дәрілік өсімдік. Дәрі жасау үшін бақбақтың тамырын, гүлін, жапырағын пайдаланады. Бақбақтан жасалған дәрілер тәбетті ашуға, ас қорытуға, қан қысымын түсіруге, қатты ісіктерді басуға, ыстықты түсіруге тағы басқа көптеген ауруларды емдеуге пайдаланады. Бақбақты ең қажет дәрілік өсімдік ретінде сақтап, қорғау керек.

Балаларға сұрақтар.

Бақбақ гүлінің түрі қандай??

Ол жылдың қай мезгілінде әдемі болып көрінеді?

Бақбақтың қандай лақап аттары бар?

Бақбақты неге дәрілік өсімдік дейміз?

Зерттеу жұмыс: Бақбақтың сабағын кесіп, сүт сияқты сұйықты қарау.

Еңбек. Гүл егілген алаң айналасын тазалау.

Мақсаты: Үлкендерге көмек беруге, үлкендер еңбегін бағалауға тәрбиелеу.

Қимылды ойын «Өз гүліңді тап».

Мақсаты:

түстерді айыра білуге, белгі бойынша әрекет етуге үйрету.

Жаттығу ойыны. Қимылдарын дамыту

Мақсаты:- Қимыл белсенділіктерін арттыру;

Ұзындыққа секіруге жаттықтыру.

Мамыр

Серуен № 2

Жолжелкенді бақылау

Мақсаты: емдік өсімдіктер туралы түсініктерін қалыптастыруда танымдық белсенділіктерін дамытуды жалғастыру. Жолжелкеннің ерекшелігі мен емдік қасиеті туралы білімдерін молайту.

Бақылау барысы

Тәрбиеші әңгімесі

-Жолжелкен қазақстанның барлық жерінде өседі. Көше бойлап келе жатсаң жол жиегінде, өзен бойы, шалғындық алқаптарда көптеп кездеседі. Сондықтан да болар бұл өсімдікті «жолжелкен» деп атайтыны. Адам аяғы баспайтын жерлерде жолжелкенді кездестірмейсің. Күзде жолжелкеннің гүлдері тұқым шашқан кезде, ол аяқкиімге жабысып барып, басқа жерлерге дәннің түсуіне байланысты, кез келген жерде өсіп шығады. Жолжелкен маусымнан қыркүйек аралығында гүлдейді. Оның жапырақтарын маусым, шілде айларында жинайды. Жолжелкеннің жапыраған сабағымен қоса бүлдірмей алып, көлеңке жерде кептіреді. Жолжелкеннің жапырақтары дене сыртындағы аққан қанды тоқтатуға, күйген жараға, іріңді ісікке, шиқанға қолданылады. Жолжелкеннің шырынын жәндіктер шаққан жерге, асқазан ауруына, шаншуға, мұрыннан қан аққанда және дизентерияға пайдаланады.

Балаларға сұрақтар:

Мамыр айын халықта қалай атайды? (*шешек айы*)

Өсімдіктер қай жерде бар да, қай жерде жоқ? (*күннің көзі көп түскен жерде бар*)

Көлеңке, ылғал жерлерге әлі шөп шықпаған, неге? (*өйткені ло жер әлі салқын*)

Мамыр айындағы жаңбырдан соң шөптерде қандай өзгерістер болады? (*олар бұрынғыдан да жасылдана түседі*)

Мына өсіп тұрған өсімдік қалай аталады? (*жолжелкен*)

Оны неге олай атаған?

◆Жолжелкеннің қандай көмегі бар, кім біледі?

Зерттеу жұмысы

Лупа арқылы жолжелкен жапырақтарын қарау, ерекшеліктерін табу.

Өгейшөппен жолжелкеннің айырмашылық-тары мен ұқсастықтарын айыру.

Еңбек: Ойын алаңын тазалау.

Мақсаты: бірлесе еңбек етуге, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.

Қимылды ойын: «Бәйге».

Мақсаты: жеңіске деген құштарлықтарын арттыру, жылдамдықтарын дамыту.

Жаттығу ойыны: Дыбыстар арқылы жүру

Мақсаты: тепе-теңдікті сақтау, берілген дыбыс ырғағына қарай қимыл жасау.

Мақал-мәтел: Дана көптен, дәрі шөптен.

Құнарлы шөп, қосымша сүт.

Мамыр

Серуен № 3

Жәндіктерді бақылау

Мақсаты: «Жәндіктер» сөзінің мағынасы туралы түсініктерін тиянақтау; Оларды тіршілік ету ерекшеліктеріне қарай салыстыра білуге үйрету.

Бақылау барысы

Тәрбиеші жұмбақтар жасырады:

Гүлдің нәрін жинайды,

Адамға бал сыйлайды.

Еңбекқорды аялайды,

Еріншекті аямайды. Бұл не? (ара)

- Қанды сорып сүліктей,

Ызыңдап кеп шағады.

Бұл қандай бүлік дой? (маса)

- Ызыңдап ән салып,

Жүп-жұқа қанаты.

Тәттіге тамсанып,

Қоқысқа қонады. Бұл не? (шыбын)

Құжынаған жұмыскер,

Бірлескенде тым іскер. (құмырсқа)

Тор тоқуға шебер-ақ,

Бірақ киім тікпейді.

Өнері де өнер-ақ,

Бірақ ісі бітпейді. (өрмекші)

Тәрбиеші сұрақтары.

◆ Жұмбақ жауаптарының шешуінде айтылғандарды бір сөзбен нелер деп атаймыз? (жәндіктер) Тағы қандай жәндіктерді білесіңдер? (*көбелек, құрт т.б*)

Қандай жәндік гүлдерді тозандандырады? (аралар)

Көктемде жәндіктер өмірінде қандай өзгерістер болады? (көктемде жұмыртқалардан личинкалар өсіп шығады)

Жәндіктер қайда тіршілік етеді? (*бақтарда, ағаштарда, су тоғандарда т.б.*)

Қандай жәндіктердің пайдасы бар? (*ара, жібек құрты, құмырсқа*).

Қандай пайдалы жәндік орман, тоғайларды зиянды жәндіктерден қорғайды?

(құмырсқа) Масаларды неге зиянды жәндік деп атайды? (олар әртүрлі ауруларды тасиды)

Зерттеу жұмысы

Қанқызын тауып, оның атын атау.

Құмырсқалар «соқпағын» табу, бақылау.

Еңбек: Аланды қоқыстардан тазалау.

Мақсаты: үлкендерге көмек беруге, үлкендер еңбегін қадірлеуге тәрбиелеу.

Қимылды ойын «Аюлар мен аралар».

Мақсаты: кеңістікте жүкіру, ұстап алуға, ұстатпауға тырысу. Ептілікке, жылдамдыққа баулу.

Жаттығу ойыны: Қимылдарын дамыту.

Мақсаты: жүкіру техникаларын жақсарту.

Халық болжамы: күзде құмырсқа илеуі биік болса, қыс ұзақ әрі қатты

Мамыр

Серуен № 4

Ауа-райын бақылау

Мақсаты: Көктем мезгілінің аяғына қарай өлі табиғаттағы болатын құбылыстар туралы түсініктерін қалыптастыруды жалғастыру.

Бақылау барысы

Көркем сөз. А. Меңдібай

Мамыр айы келгенде,

Дала гүлге толады.

Жайнап барлық атырап,

Қызық-думан болады.

Бақшамызда біз екен,

Гүл шоқтары гүлдейді.

Жапырақтар сыбдырлап,

«Қандай көркем, көр»-дейді.

Тәрбиеші аулаға ерте көктем көрнісі бейнеленген сурет алып шығып,

балалармен әңгіме өткізеді.

Балалар, қарандаршы, мына суретте жылдың қай мезгілі суреттелген? (көктем).

Ал, сендер суреттен не көріп тұрсындар? *(қар еріп жатыр, жер су болып жатыр, балалар құстарға ұя жасап жатыр)*

Қар неліктен ериді, адамдар неліктен жеңіл киінеді? *(күн жылыгандықтан)*

Ал, көктемнің бұл мезгілін қалай атаймыз? (ерте көктем)

Ерте көктем мен қазіргі мамыр айындағы табиғат көнісінде, ауа-райында өзгешелік бар ма? Қандай? (балалар жауабы тыңдалады)

Қазір аспан көрнісі қандай? (ашық көк)

Ағаштар бейнесі қандай болды? (барлық ағаштар жапырағы жайқалып, жап-жасыл болып тұр).

Қыста қар жауған кезде ауа температурасы қандай еді?

Жаңбыр қандай температурада жауады?

Көктемнің соңғы айында табиғатта қандай өзгерістер болды? (күн шуағы молайды, гүлдер шықты, шөптер өсті, ағаштар жасыл жапыраққа малынды).

Еңбек

Кішкентайлар алаңын қоқыстардан тазалауға көмектесу.

Мақсаты: *кішкентайларға көмектесу, еңбекке деген құлшыныстарын арттыру.*

Қимылды ойын

«Үшінші артық».

Мақсаты: *ойын ережесін сақтап ойнауға, аңғарымпаздыққа баулу. Ұлттық ойындарға деген қызығушылықтарын арттыру.*

Жаттығу ойыны

Қимылдарын дамыту.

Мақсаты:

Допты берілген бағытқа қарай оң және сол қолмен лақтыруға жаттықтыру;

Қозғалыс координацияларын сақтау;

Мақал-мәтел - *Сәуір айы-су айы,*

Мамыр айы- гүл айы.

-Көктемгі жауын артық болмас.

Мамыр

Серуен № 5

Гүлзарды бақылау

Мақсаты:

Көктемгі гүлзар туралы түсініктерін кеңейту;
Өсімдіктерді күту, суғару іскерліктерін тиянақтау;
Табиғатты сүйуге, әсемдігін сезінуге тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Тәрбиеші сұрақтар қойып, әңгімелесу жүргізеді
Қандай үй гүлдерін білесіңдер?
Қандай дала гүлдерін білесіңдер?
Олардың қандай айырмашылығы бар?
Сендерге қандай гүлдер ұнайды? Неге?
Сендердің үйлерінде гүл бар ма? Қандай?
Оларды қалай күтесіңдер?
Гүлді отырғызбас бұрын не істеу керек?
Біздің гүлзарға отырғызуға арнап топта өсіріп жатырған гүлдеріміз қалай аталады?
Гүлдер жақсы өсіп, гүлдеуі үшін не істеуіміз керек?
Осы кезде бізге гүлді неге аулаға отырғызуға болмайды?
Неге кейбір гүлдер көпжылдық, кейбіл гүлдер бір жылдық деп аталады?

Еңбек

Гүл егетін алаңда жұмыс (тазалау, қопсыту).

Мақсаты:

Бірлесе жұмыс істей білу іскерліктерін тиянақтау;
Гүлдердің өсуі туралы білімдерін қалыптастыру.

Қимылды ойын

«Қай топ тез жиналады?».

Мақсаты: жүкіруге жаттықтыру.

Жаттығу ойыны «Құлап қалма».

Мақсаты: бөрене үстімен жүруге жаттықтыру.

Мақал-мәтел: - Әр гүлдің иісі әр басқа.

Гүл-араға, бал-балаға.

Қызыл гүл көзге алыстан шалынар.

Мамыр

Серуен № 6

Велосипедті бақылау

Мақсаты: *велосипедтің қажеттілігі туралы білімдерін тиянақтау.*

Бақылау барысы

Балаларға жұмбақ жасыру

Бірде екі дөңгелекті,

Бірде үш дөңгелекті.

Қажет кезде онымен,

Қызыққа да батасың,

Артып алып сөмкенді,

Серуендеп те қайтасың. (велосипед)

Балаларға сұрақтар.

Балалар, велосипедтер қандай болады? (балаларға және үлкендерге арналған)

Олардың қандай айырмашылығы бар? (көлемімен және дөңгелегімен)

Велосипед қандай бөліктерден тұрады?

Велосипедте жүру қиын ба?

◆Қалай ойлайсындар, велосипедпен жүру үшін жол ережесін білу керек пе?

◆Велосипедтің машинадан қандай айырмашылығы бар ?

◆Велосипедпен бір уақытта неше адам жүруге болады ?

Еңбек

Алаңға баратын жолдарды қоқыстардан тазалау.

Мақсаты: *бірлесе жұмыс істеуге деген құлшыныстарын қалыптастыру.*

Қимылды ойын

«Теңге алу».

Мақсаты: *ептілікке, жылдамдыққа, жеңіске жетуге деген құштарлыққа баулу.*

Жаттығу ойыны

Затты нысанаға лақтыру.

Мақсаты: *қол күштерін, көз өлшемін, объектіні бағдарлай білулерін дамыту.*

Мақал: *Жолда жүрсең, сақ жүр.*

Мамыр

Серуен № 7

Құмырсқаларды бақылау

Мақсаты:

Құмырсқалар туралы білімдерін тиянақтау;
Зерттеу жұмысына деген қызығушылықтарын арттыру.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Құмырсқа» Г. Өкеев

Құжынаған құмырсқа,   Ұйымшыл-ақ өздері.
Шығады ерте жұмысқа.   Жүкпен қайтып қашықтан,
Нелер шебер табылып,   Илеуіне асыққан.
Жасайды илеу жабылып.   Бәрі еңбекпен шынығар,
Жылт-жылт етіп көздері,   Ісін тындырып тынығар.
Балаларға сұрақтар

Құмырсқалардың адамдарға және орманға қандай пайдасы бар? *(зиянда жәндіктерді құртады)*

Орманның қандай тұрғыны құмырсқа мен оның көбелектерін (личинкаларын) жеуге құмар? (аю мен тоқылдақ)

Құмырсқасыз жер болмайды. Құмырсқаларды «ағаш дәрігерлері» деп те атайды. Олар ағаштарды зиянды жәндіктерден қорғайды. Құмырсқалар өте еңбекқор, олар өздерінен бірнеше есе үлкен нәрселерді илеулеріне сүйрегіп тасиды. Құмырсқалардың илеуінің тесігі төбесінде болады. Құмырсқалар өз илеуінен ешқашан адаспайды. Неліктен деп ойлайсындар. Құмырсқалар өз илеулерін иіскеп жүріп иісінен табады. Әр илеу өз құмырсқаларынан басқа құмырсқаларды жолатпайды. Егер басқа илеудің құмырсқасы бара қалса, оны жабылып шағып тастайды. Әр илеудің өз иісі болады. Құмырсқалар тек қана ағаштардағы құрттарды құртып қана қоймайды, олар құстарға да көмектеседі. Құстар құмырсқаның илеуінің үстіне қанатын жайып отырады, құмырсқалар оларды үстеріндегі биттер мен бүргелерден тазалайды. Құмырсқалардан бөлініп шыққан өткір қышқыл иістен көпке дейін құстарға бит, бүргелер жоламайды. Құмырсқаның қышқылынан дәрі-дәрмектер де жасайды. Құмырсқалар залалсыз, дәрменсіз жәндік болғандықтан оларға тиіспеуіміз керек.

Құмырсқалардың қандай пайдасы бар?

◆ Олар өз илеулерін қайда салады?

◆ қане біздің құмырсқалар қалай жұмыс істеп жүр екен, қарайықшы! (олар өздінің ізімен, бірінен соң бірі илеулеріне қарай ағылуда)

Зерттеу қызметі

Құмырсқалардың бір жолына құм, бір жолына қант себу. Олардың қалай әрекет ететінін бақылау.

Еңбек

Ойын алаңын тазалау.

Мақсаты: бірлесе жұмыс істей білулерін жалғастыру.

Қимылды ойын

«Итеріспек».

Мақсаты:

Белгілі бір кеңістікте жұмыс істеу дағдыларын жетілдіру;

Ұлттық ойынға деген қызығушылықтарын арттыру.

Жаттығу ойыны

Қимылдарын дамыту.

Мақсаты: оң және сол аяқпен секіруге жаттықтыру.

Тыйым сөздер: Құмырсқа илеуін бұзба.

Мамыр

Серуен № 8

Найзағайды бақылау

Мақсаты:

«Найзағай» ұғымымен таныстыру;

Табиғат құбылыстары туралы шынайы түсініктерін қалыптастыру;

Сөздік қорларын байыту;

— Бақылағыштықтарын дамыту.

Бақылау барысы

Тәрбиеші балаларға жұмбақтар жасырады

Аспанда от қамшы осады,

Ащы үнін ышқынып қосады.

Дүрліктіріп алапты,

Шақпақ тастың жарқылы,

Бұлт көрпесін жыртады.

Балалар, бұл жұмбақтардың шешуі не екен?

Найзағай қай кезде ойнайды?

Аспан неге күркіреді?

Күн күркіреп, найзағай ойнаған кезде табиғатта қандай құбылыс болады? (жаңбыр жауады)

Найзағай ойнап, жаңбыр жауғанда құрт-құмырсқалар не істейді? (індері мен илеулеріне тығылады)

Қалай ойлайсындар, найзағай неден пайда болады?

Ауа-райы нашар болған кезде бұлттар арасында электр тогы жиналады. Найзағай-бұл үлкен электр тогының ұшқыны. Ұшқындар айналадағы ауаны қыздырады. Ыстық ауа салқын ауамен соқтығысады да, күннің күркіреуі пайда болады. күн күркіреген кездегі найзағай өте қауіпті. Найзағай жалғыз тұрған, биік заттарға жиі түседі. Сондықтан да найзағай ойнап тұрған кезде ағаштың астына тұруға болмайды.

Зерттеу қызметі

Жәй жаңбыр мен найзағайлы жаңбырды салыстыру, ұқсастықтыры мен айырмашылықтарын табу.

«Найзағайлы жаңбыр» Ө. Ақыпбекұлы

Нөсерлеп жаңбыр басталды,

Науада қалқып қақ қалды.

Найзағай тынбай жарқылдап,

Нөсер тұр құйып сатырлап.

Найзағайлы жаңбырды қалай атайды екен? (нөсер)

Еңбек

1 топ- ауланы тырмамен тазалау;

2 топ-қоқыстарды шығару

Мақсаты:

Шағын топтарға бөлініп жұмыс істеуге үйрету;

Ұжыммен жұмыс істеуге, жұмыс нәтижесіне жетуге деген ынталарын арттыру.

Қимылды ойын

«Өз ағашыңды тап».

Мақсаты: ағаш аттарын есте сақтауға, зейінді, байқағыш және жылдам болуға үйрету.

Жаттығу ойыны «Ағаштан ағашқа дейін».

Мақсаты: екі аяқпен және бір аяқпен секіруге жаттықтыру

Халық болжамы:

Ерте көктемде найзағай ойнап, күн күркіремесе, жаз құрғақ болады.

Қарлығаш келсе күн күркіреді.

Мамыр

Серуен № 9

Кемпірқосақты бақылау

Мақсаты: өлі табиғаттың бір бөлігі ретінде кемпірқосақ туралы түсініктерін қалыптас-тыруды жалғастыру.

Бақылау барысы

Тәрбиеші балаларға жұмбақ жасырады.

Жарқылдан соң жаңағы,

Суға бөкті бар алап.

Көкте түрлі жолақты,

Өрнек тұрды ғаламат. (кемпірқосақ)

Жаңбыр жуды жерімді,

Көкте өрмек керілді. (кемпірқосақ)

Жаңбыр жауып, күннің көзі көрініп тұрған мезгілде аспаннан кемпірқосақты байқауға болады. Ол жаңбыр тамшылары арасынан күннің сәулесі өткен уақытта көрінеді. Жаңбыр тамшылары неғұрлым үлкен болса, кемпірқосақ соғұрлым анық көрінеді. Кемпірқосақта жеті түс бар: қызыл, қызғылт, сары, жасыл, көгілдір, көк, күлгін. Бұлар барлық уақытта осы бір ретпен орналасады.

Балаларға сұрақтар:

- ◆ Кемпірқосақ қай уақытта пайда болады ? I
- ◆ Ол қай уақытта жоғалады?
- ◆ Кемпірқосақ қандай құбылыс, қалай пайда болады?

Тәрбиеші балаларға тапсырма береді. Асфальт бетіне түрлі-түсті борлармен кемпірқосақтың суретін салу.

Еңбек: Балабақша ауласын қоқыстан тазалау.

Мақсаты: аула тазалаушыға көмек беру, үлкендер еңбегін бағалауға тәрбиелеу.

Қимылды ойын

«Қасқыр қақпан».

Мақсаты:

Ойын шартының дұрыс орындалуын бақылау, ойын кезінде байқампаз болуға баулу.

Жаттығу ойыны:

Қимылдарын дамыту.

Мақсаты: арқасымен алға қарай жүруге жаттықтыру.

Халық болжамы.

Кемпірқосақ кешке көрінсе, ертесіне күн ашық болады.

Мамыр

Серуен № 10

Көбелектерді бақылау.

Мақсаты: - көбелектер туралы білімдерін молайту: пайда болуы, көбеюі, құрлысы, пайдасы;

-барлық тірі табиғатқа қамқорлықпен қарауға тәрбиелеу.

Бақылау барысы

Көркем сөз «Қызыл-жасыл көбелек»

Ш. Мұхаметжанов

Дала қандай керемет,

Қойның гүлге толады.

Қызыл-жасыл көбелек,

Бір ұшып, бір қонады.

Қанша қусаң көбелек,

Қанаты бір талмайды.

Соныменен не керек,

Ақыры ұстай алмайсың.

Жазда, жасыл алқапта, гүлдер басында әдемі көбелектер ұшып жүреді.

Олар сондай әдемі, түрлі-түсті.

Ертеде Римде адамдар көбелектерді өсімдіктер гүлінен пайда болған дегенге сенген

Көбелектің екі жұп қанаты бар. Олар майда қабыршақпен көмкерілген.

Сондықтан да оларды қабыршақ қанаттылар деп атайды. Көбелектің денесі қабыршақпен және майда шаштармен көмкерілген. Олардың қысқа мұрттары мен үлкен көздері бар. Гүлден гүлге қонып көбелектер шырын жинайды және оларды тозаңдандарады. Жазда ұрғашы көбелектер жер қыртысына жұмыртқаларын жинайды. Бірнеше уақыттан соң жұмыртқалардан құрттар-личинкалыр пайда болады. осы осы құрттардан нағыз көбелектер өседі. Тұт ағашының жапырақтарымен қоректенетін көбелектер адамға жібек алатын жіңішке жіптерін сыйлайды.

Зерттеу жұмысы

Қай гүлге қандай көбелектер қонып жүргенін қарау. (көбелектер көбіне өзі түстес гүлдерге құмар болады)

Еңбек

Гүлзардағы қоқыстарды жинау

Мақсаты: еңбек ете білу іскерліктерін қалыптастыру, өз беттерінше тазалық жүргізуге деген құштарлықтарын ояту.

Қимылды ойын: «Аюлар мен аралар».

Мақсаты: тәрбиеші белгісі бойынша жүкіруге, өрмелеуге жаттықтыру.

Жаттығу ойыны: «Кеглиді құлат».

Мақсаты: Дәлдеп тигізе білуге жаттықтыру.